

Dokumentin sisältö

JOHDANTO

NYKYTILA

- 1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA

- 2 Strategian painopisteet ja linjaukset
- 3 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
- 4 Hyvinvointisuunnitelma

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

- 5 Suunnitelman laatijat
- 6 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä

JOHDANTO

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lastensuojelulain (12 §) mukainen asiakirja, jolla ohjataan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tehtävää yhteistä työtä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laaditaan sekä kunnassa että hyvinvointialueella. Kunnan ja hyvinvointialueen on tehtävä yhteistyötä suunnitelmien laadinnassa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat ovat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (järjestämislaki) tarkoitettuja hyvinvointisuunnitelmia, joten hyvinvointialueen ja kunnan yhteistyövelvoitteista säädetään tarkemmin järjestämislain 6 ja 7 §:ssä.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältää tiedot lasten ja nuorten kasvuoloista ja hyvinvoinnin tilasta sekä suunnitelman terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Hyvinvointisuunnitelman liitteenä oleva Sotkamon kunnan opiskeluhuoltosuunnitelma sisältää tiedot lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä ja ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista sekä yhteistyön toteutumisesta eri toimijoiden välillä.

Sotkamon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma täydentää kunnanvaltuuston 1.11.2022 hyväksymää laajaa hyvinvointikertomusta 2017-2021 ja hyvinvointisuunnitelmaa 2022-2025. Suunnitelman laatimisessa on hyödynnetty alueellista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa (Arvokas ja onnellinen lapsuus Kainuussa - Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022 - 2025), kunnan ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaa vuosille 2023-2025 sekä Ehkäisevän yhteisöllisen oppilashuollon kehittäminen Sotkamossa 2021- 2022 -hankeraporttia. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatimisesta vastaa Sotkamon kunnan hyte-työryhmä.

NYKYTILA

Sotkamon väkiluku oli vuoden 2022 lopussa 10 352. Vuoden 2022 väestötietojen mukaan alle 15-vuotiaiden osuus oli 14,8 %. Vuonna 2022 syntyi 67 uutta sotkamolaista, mikä on 14 vähemmän kuin edellisellä vuonna. Lapsiperheiden osuus kaikista perheistä oli Sotkamossa vuonna 2021 34,5 %, Vertailualueista vain koko Kainuuta koskeva osuus oli alhaisempi. Ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia oli 30,3 % kaikista lapsiasuntokunnista. Kittilässä ja Kalajoella ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien osuus oli suurempi.

Vuonna 2022 varhaiskasvatuksen piirissä oli 471 lasta, joista kokopäiväisesti 294 lasta. Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvia oli yhteensä 24 (vuonna 2021 21). Yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuoto on päiväkotitoiminta. Huoltajille suunnattujen asiakastytytyväisyyskyselyjen mukaan varhaiskasvatukseen ollaan pääsääntöisesti tyytyväisiä Sotkamossa. Kunnan hyte-toimijoille kohdennetun kyselyn perusteella varhaiskasvatus nähdään turvallisena ja kasvua tukevana ympäristönä.

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käyntejä oli Sotkamossa vuonna 2021 2802 / 1000 0-7-vuotiaasta kohden. Määrä on vähentynyt vuodesta 2020, jolloin käyntejä oli 3148. Kunnan kustantamia kasvatus- ja perheneuvolapalveluja saaneita oli vuonna 2021 79 / 1000 alle 18-vuotiaasta. Kainuussa ja Kalajoella vastaava osuus oli suurempi. Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä vuonna 2020 oli 230. Määrä on kasvanut vuodesta 2018, jolloin ilmoituksia tehtiin 207. Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleiden 0-17-vuotiaiden osuus Sotkamossa oli vuonna 2021 0,8 %. Kalajoella ja Kittilässä osuus oli pienempi, muilla vertailualueilla suurempi. Osuus on laskenut vuodesta 2017, jolloin se oli 1,2 %. Sotkamossa lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnin käsittely aloitettiin lakisääteisen seitsemän arkipäivän kuluessa seurantajakson 1.10.2021-31.3.2022 aikana kaikissa tapauksissa (100 %) ja 3 kk:n kuluessa valmistui 97,3 % lastensuojelun palvelutarpeen arvioinneista. Vertailukunnista Kalajoella (100%) ja Kajaanissa (99,5 %) 3 kk:n aikana valmistuneiden palvelutarpeen arviointien osuus oli suurempi.

Vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa ilmoitti kokeneensa 15,7 % 4. ja 5. luokan ja 14 % 8.-9. luokan oppilaista vuonna 2021 (vuonna 2019 13,5 % / 12,8 %). Osuudet ovat vertailualueiden suurimpia. Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö on aiheuttanut haittaa 1,9 %:lle 4.-5. luokan oppilaista, 4,1 %:lle 8.-9. luokan oppilaista ja 6,4 %:lle lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista. Tyttöjen osuus on kaikissa vastaajaryhmissä poikia suurempi.

Pienten lasten ylipaino on lisääntynyt. Sotkamolaisista 2-6-vuotiaista ylipainoisia (ISO-BMI ≥ 25 kg/m²) oli vuonna 2021 19,9% (vuonna 2019 17,5 %), 7-12-vuotiaista 28,1 % (28,1 %) ja 13-16-vuotiaista 27,9 % (28,6 %).

Liikunnan määrä on ilahduttavasti lisääntynyt 4.-5. luokan oppilaiden keskuudessa. Vuonna 2021 vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuus oli 51,1 % vastaavan osuuden ollessa vuonna 2017 37,2 %. Tulos on vertailualueiden toiseksi korkein, sillä ainoastaan Kittilässä osuus on hieman suurempi, 51,9 %. Enintään tunnin viikossa hengästyttävää liikuntaa harrastavien 8.-9. luokkalaisten osuus on laskenut 8,6 % vuodesta 2019 ollen 22,5 % vuonna 2023. Lukioalaisten vastaava osuus oli vuonna 2021 12,6 %. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemien liikuntaindikaattorien (<https://okm.fi/liikuntaindikaattorit>) mukaan sotkamolaisista 3.-6. luokan pojista 50 % ja tytöistä 34 % liikkuu liikuntasuosittelun mukaisesti. Sotkamossa lasten ja nuorten fyysistä aktiivisuutta on tuettu muun muassa valtakunnallisten Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva koulu -ohjelmien avulla. Tenetin yläkoulussa käynnistyi joulukuussa 2022 liikunnallisuuden edistämiseen tähtäävä TARMOKAS-hanke, jolla tavoitellaan aktiivisempaa ja viihtyisämpää koulupäivää. Hanke jatkuu vuoden 2023 loppuun.

Move!-mittauksien tulosten mukaan 30,7 %:lla sotkamolaisista 5. luokan oppilaista ja 32,6 %:lla 8. luokan oppilaista on heikko fyysinen toimintakyky. Heikon fyysisen toimintakyvyn omaavien osuus on vähentynyt vuoden takaisesta (41,4 % / 33,3 %) ollen vertailualueiden toiseksi alhaisin Kirkkonummen jälkeen. Fyysinen toimintakyky luokitellaan heikoksi, jos mittauksen yhteispistemäärä jää 15 pisteeseen tai sen alle. Move!-mittaus koostuu kuudesta osiosta, jotka kuvaavat toimintakyvyn eri osa-alueita: kestävyys, lihaskunto, motorisia taitoja ja liikkuvuutta. Sukupuolten välinen tarkastelu osoitti, että sekä 5. että 8. luokan pojilla (32,6 % / 38,5 %) heikko fyysinen toimintakyky oli yleisempää kuin tytöillä (28,9 % / 25,6 %).

Sotkamossa on runsaasti harrastustoimintaa lapsille ja nuorille. Sotkamo on ollut mukana Harrastamisen Suomen mallin Kainuun yhteisessä hankkeessa kevästä 2021 alkaen. Toimintaa on toteutettu kunnan kaikissa peruskouluissa ja tarjolla on ollut paljon eritasoisia liikunta-, kulttuuri- ja kädentaidon kerhoja. Lisäksi Sotkamon kansalaisopisto, nuorisotoimi, urheiluseurat, järjestöt ja seurakunta tarjoavat monipuolisia harrastusmahdollisuuksia.

Harrastustoimintaan osallistumisen esteiksi ovat nousseet tiettyjen harrastusten korkeat kustannukset, kyyditykset harrastuksiin tai niistä kotiin sekä sosiaalisten suhteiden ja taitojen puute. Sotkamolaisista 4.-5. luokan oppilaita 87,3 %, 8.-9. luokkalaisista 94,9 % ja lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoista 99,2 % ilmoitti harrastavansa jotain vähintään yhtenä päivänä viikossa vuonna 2021. Osuudet ovat samaa tasoa kuin muilla vertailualueilla. Taidetta ja kulttuuria vähintään kerran viikossa harrastavia oli alakoulun vastaajista 81,8 %, mikä on vertailukohteiden suurin osuus. Yläkouluikäisistä vastaajista 50 % ja lukiolaisista 45,5 % harrasti taidetta ja kulttuuria vuonna 2021.

Lasten ja nuorten ravitsemusterveyttä on edistetty alueellisesti Kainuun lasten ja nuorten ravitsemuksen edistämisen työryhmän avulla, johon on kuulunut edustus Kainuun hyvinvointialueelta, kuntien sivistyksen toimialalta ja ateriapalveluista. Työryhmää johtaa Kainuun hyvinvointialueen lailliset ravitsemusterapeutit. Sotkamon kunnassa on toiminut vuodesta 2017 asti kouluruokailutyöryhmä, jonka tavoitteena on osallistaa oppilaita ruoka- ja välipalalistojen suunnitteluun. Työryhmään kuuluu oppilaiden lisäksi opettajia sekä sivistystoimen ja ateriapalvelun edustus. Kouluterveyskyselyn (2021) mukaan koululounas maistuu sotkamolaisille koululaisille paremmin kuin vertailualueilla. Sotkamossa kaikkien asiakasryhmien ateriasuunnittelun pohjana ovat valtakunnalliset eri ikäryhmien ravitsemussuosituksot.

Perusopetusikäisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään oppilashuollonohjausryhmän, koulukohtaisten opiskeluhoitotöryhmien, nimetyn koulupoliisin ja erilaisten hankkeiden avulla. Myös kuraattorit työskentelevät kouluissa oppilaiden sosiaalisen kasvun tukena. Työn tavoitteena on oppilaan tukeminen, auttaminen ja kuunteleminen, jotta asiat elämässä sujuisivat mutkattomammin. Varhaisen vaiheen puuttumisen keinona on lisäksi valtakunnallinen ankkuritoiminta, jonka tavoitteena on nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja rikosten ennalta ehkäiseminen. Sotkamon ankkuritiimiin muodostavat poliisin, lastensuojelun ja nuorisotyön edustus. Tiimi tapaa nuoren ja hänen perheensä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja ohjaa tarvittaessa avun tai tuen piiriin. Nuorisovaltuustolle teetetyn kyselyn perusteella ankkuritoiminta koetaan tärkeäksi kiusaamisen vastaisessa työssä.

Sotkamon kunnan nuorisopalvelut järjestävät monipuolista ohjelmaa kouluikäisille tehden tiivistä yhteistyötä koulujen kanssa. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyötä on suunnitelmallisesti vahvistettu esimerkiksi yläkoulun kumminuorisoo-ohjaajatoiminnan kautta. Sotkamossa toimii myös etsivä nuorisotyö, joka on Pohjois-Suomen AVI:n rahoittamaa toimintaa. Toiminnan kohderyhmänä ovat 13-29 -vuotiaat nuoret, jotka ovat pudonneet tai vaarassa pudota yhteiskunnan palvelujen ulkopuolelle. Tavoitteena on löytää ja luoda kontakti näihin nuoriin, joita olemassa olevat palvelut eivät tavoita. Vuonna 2022 etsivän nuorisotyön palveluiden piirissä oli 30 henkilöä. Palveluun hakeudutaan useimmiten yhteistyötahojen, kuten työllisyyspalveluiden, aikuissosiaalityön tai oppilaitosten ohjaamina. Yhteistyö eri toimijoiden välillä on parantunut viime vuosina säännöllisten kasvokkain tapahtuvien kohtaamisten vuoksi. Työn haasteena ovat liian vähäiset henkilöstöresurssit.

Uutena kokeiluna yli 16-vuotialle on järjestetty Etsivän nuorisotyön ja Väliaseman toimesta keskiviikkoisin klo 13-17 Tärskyt, joka on matalankynnyksen kohtaamispaikka nuorille aikuisille. Nuorisotyöntekijät ovat järjestäneet Tärskylle monipuolista ohjelmaa ja välipalaa. Välillä mukana on ollut vierailijoita mm. järjestöistä. Toiminnan tavoitteena on, että tärskysten yhteydessä on helppo tulla hoitamaan nuorelle ajankohtaisia asioita, esimerkiksi kysymään Kelan tukihakemuksista tai selvittää opinto- tai työllisyysasioita. Paikalla on aina kaksi työntekijää, joten nuoren asioita on mahdollista hoitaa myös kahdenkesken. Tärskylle on osallistunut 6-12 henkilöä. Toiminta on saanut hyvän vastaanoton ja se on koettu mukavaksi ja tarpeelliseksi.

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden kunnittaiset palvelut toteutetaan Kainuun hyvinvointialueen järjestämänä moniammatillisena yhteistyönä perhekeskuksissa. Perhekeskusten yhdyspintatyötä koordinoi perhekeskuskoordinaattori. Vuosina 2017-2021 perhekeskustoimintaa kehitettiin muun muassa Mukava Kainuu (Muutosta kasvua ja vahvistusta perhekeskuksiin Kainuussa) -hankkeen avulla, joka oli hallituksen kärkihankkeen Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman (LAPE) toimeenpanohanke. Hankkeen aikana kehitettiin perhekeskuksen toimintatapoja ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken sekä tuotettiin materiaalia ammattilaisille ja perheille. Toiminnan kehittäminen on jatkunut 1.7.2020-31.12.2023 toteutettavan Tulevaisuuden sote-keskus Kainuuseen - Helposti lähelläsi (HELLÄ) -hankkeen muodossa, jonka yhtenä tavoitteena on perhekeskustoiminnan tehostaminen ja yhteistyön vahvistaminen kuntien sivistystoimen (varhaiskasvatus ja koulut) kanssa. Keskeisin tavoite on ennaltaehkäisevän ja ennakoivan työn vahvistaminen, monialaisen yhteistyön lisääminen sekä laadun ja vaikuttavuuden parantaminen. Kehittäminen jatkuu edelleen Kainuun perhekeskustoimintamallin uudistamisena sekä kuntien varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa tehtävän yhteistyön syventämisellä niin strategisella kuin operatiivisella tasolla. Lisäksi hankkeessa vahvistetaan lasten ja nuorten päihdepalvelujen saatavuutta.

Sotkamossa laadittiin vuonna 2021 esiselvitystyö, jonka tavoitteena oli tunnistaa sotkamolaisten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia edistävät tekijät ja toimijat sekä selkeyttää oppilashuollon toimintatapoja ja kehittää ennaltaehkäisevää yhteisöllistä oppilashuoltoa (Ehkäisevän yhteisöllisen oppilashuollon kehittäminen Sotkamossa 2021-2022 -hanke). Esiselvitystyön toteutti hanketyöntekijä yhdessä ohjausryhmän kanssa, joka muodostui sekä kunnan sivistyspuolen toimijoista että soten perhekeskustoiminnan edustajista. Tietoa kerättiin lasten ja nuorten kanssa toimiville tahoille kohdennettujen haastattelujen sekä perheille suunnatun kyselyn avulla. Esiselvityksen perusteella määriteltiin sekä kaikille toimijoille yhteiset että eri ikäryhmille kohdennetut tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset. Selvityksen mukaan Sotkamossa on käytössä useita lasten hyvinvointia lisääviä toimintatapoja ja käytänteitä, kuten eskarilaisten vierailut ja tutustumispäivät kouluihin, yhteisten teemapäivien ja tapahtumien viettäminen eri toimijoiden kesken, aikuisten välinen tiedonsiirto ja yhteistyö, monipuolinen kerho- ja harrastustoiminta koulupäivien aikana sekä koulupäivien rakenne ja erityisesti ns. pitkät välitunnit päivien keskellä. Lasten hyvinvoinnin tukemiseen kunnan kuraattoripalvelut, yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä ja yleensäkin monialainen yhteistyö koettiin merkittävänä ennaltaehkäisevänä ja konkreettisena lisäpalveluna. Sotkamon kouluissa käytössä oleva SoPu-ohjelma (=sovitaan puhumalla), jonka avulla koulukiusaamiseen pyritään vaikuttamaan ennaltaehkäisevin keinoin, on koettu hyväksi. Yläkoulussa tehdään moniammatillista yhteistyötä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi koulun arjessa esimerkiksi kuratiivisen siiven tekemän yhteistyön merkeissä. Kuratiivisella siivellä tarkoitetaan sivistystoimen ja hyvinvointialueen eri toimijoiden (esim. miekkari, koulupsykologi ja kuraattori) välistä, oppitunneilla tapahtuvaa yhteistyötä. Lisäksi jokaisella yläkoulun luokalla on oma kumminsä nuorisotyöstä, joka osallistuu säännöllisin väliajoin luokan toimintaan.

Elokuussa 2021 Sotkamossa käynnistyi SKY - sitouttavan kouluyhteistyön -pilottihanke 2021-2023. Pilotissa kehitetään malleja, joilla sitoutetaan koulunkäyntiin ja kouluyhteisöön sekä vahvistetaan koulukulttuuria ja hyvinvointia kouluissa. Kohteena ovat 5.-9.-luokkien oppilaat sekä heidän kanssaan työskentelevä henkilökunta. Pilotissa työskentelee kohtauttavan koulutyön koordinaattori ja 4,5 koulukohtauttajaa. Kouluilta saadun palautteen mukaan toiminnan avulla on onnistuttu edistämään lasten ja nuorten hyvinvointia sekä kouluyhteisöön kiinnittymistä. Lisäksi opettajat ovat saaneet hankkeen myötä uutta tietoa ja materiaalia mm. tunnetaidoista. Opettajien sekä koulun ja varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on ollut mahdollisuus osallistua keväällä 2023 Hyvän mielen kunta - hankkeen puitteissa Mieli ry:n järjestämiin koulutuksiin, joiden avulla on edistetty toimijoiden mielenterveystaitoja.

Sotkamon kunta on Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä mukana kaksivuotisen esiopetuksen valtakunnallisessa kokeilussa, joka kestää elokuun 2021 alusta toukokuun 2024 loppuun. Kokeilun tarkoituksena on muun muassa vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, kehittää esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä saada tietoa kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaaliin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen. Sotkamossa on käynnissä myös kolme muuta varhaiskasvatuksen hanketta: VAKA kehittäminen 2022-2023, Varhaiskasvatuksen laatutyön kehittäminen 2022-2023 sekä Lapsen tuen Kainuun -mallin jalkauttaminen varhaiskasvatukseen 31.12.2023 saakka (yhteishanke Kajaanin kanssa). Hankkeiden tavoitteena on kehittää tuen tarpeen havaitsemista, arviointi- ja laatutyötä sekä syventää yhteistyökulttuuria varhaiskasvatuksessa.

Sotkamon kunnan ja Sotkamon seurakunnan työntekijöille on käytössä luontoseteli, joka mahdollistaa luontolähtöisen toiminnan hyödyntämisen lasten ja nuorten parissa. Toimintamalli on osa lasten ja nuorten kanssa tehtävää ennaltaehkäisevää työtä. Luontosetelillä esimerkiksi etsivä nuorisotyöntekijä tai kuraattori voi mennä nuoren kanssa luonnon helmaan rauhoittumaan ja keskustelemaan. Lisäksi työntekijä voi saada sosiaalialan ammattilaisen ja luonto-ohjaajan tuekseen nuoren kanssa työskentelyyn. Luontosetelitoiminta on ollut suosittua ja vuosittain budjetoidut käyntikerrat on käytetty. Muita Sotkamossa käytössä olevia luontolähtöisiä ja eläinavusteisia menetelmiä ovat Tiilikankaan päiväkodin luontoeskari, koulukoiratoiminta Vuokatin koululla sekä kirjastossa toimiva lukukoirapalvelu.

Sotkamon kunnanhallitus teki loppuvuodesta 2020 päätöksen UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -toimintamalliin hakemisesta ja Sotkamon kunta valittiin keväällä 2021 toimintamalliin ensimmäisenä Kainuusta. Malli perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja kansainväliseen Child Friendly City- malliin ja se auttaa kuntia edistämään lapsen oikeuksien toteutumista. Malli tukee kuntaa tekemään lasten hyvinvoinnin kannalta oikeita ratkaisuja kunnan hallinnossa ja lasten arjen palveluissa. Mallissa huomioidaan erityisesti heikoimmassa asemassa olevien lasten oikeuksien toteutuminen. Vuonna 2021 toteutettiin Sotkamossa nykytilan kartoitus, johon pohjaten valmistui toimintasuunnitelma vuosille 2022-2023. Vuoden 2022 ja 2023 aikana kunnan henkilöstölle ja päättäjille on järjestetty koulutuksia lapsen oikeuksista. Syksyllä 2022 toteutettiin lapsivaikutusten arvioinnin pilottihanke uuden asuinalueen kaavoituksen yhteydessä, jonka pohjalta laadittiin Sotkamon kunnan toimintaohje lapsivaikutusten

arviointiin. Lapsiystävällinen kunta -mallin työ jatkuu toimintasuunnitelman mukaisesti.

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

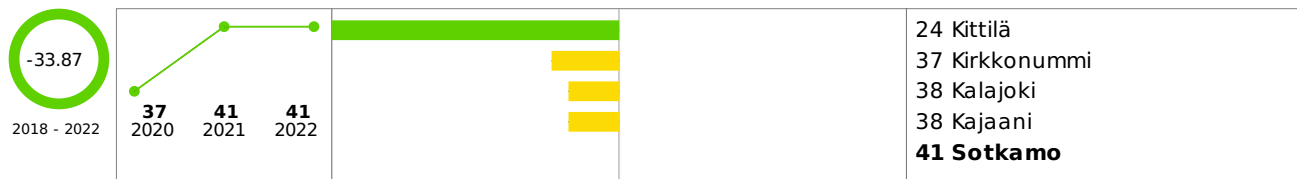
TALOUS, HYTE-KERROIN JA ELINVOIMA

HYTE-kerroin

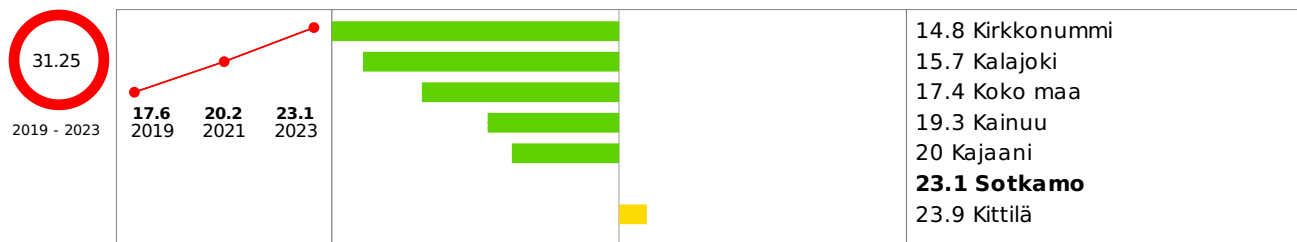
Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-indikaattori

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Ylipaino, skaalattu HYTE-indikaattori

Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa

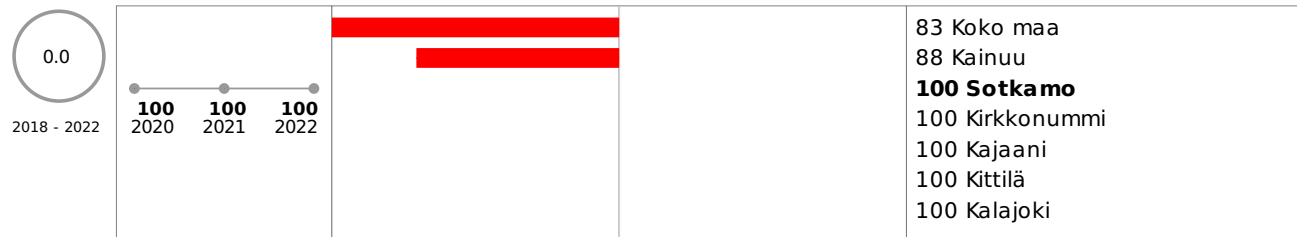
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille

Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarvointiin

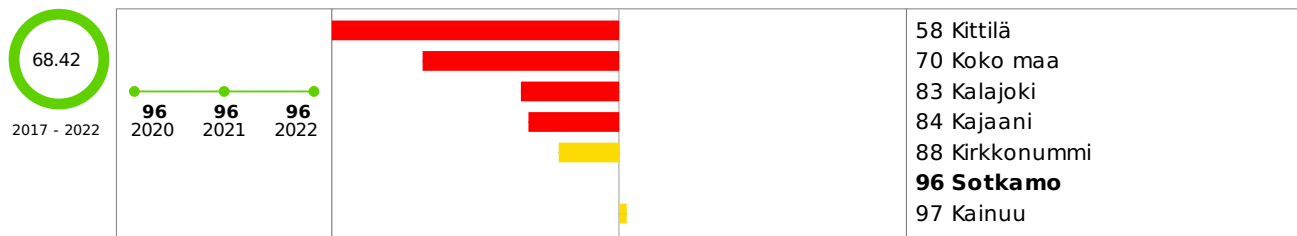
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä

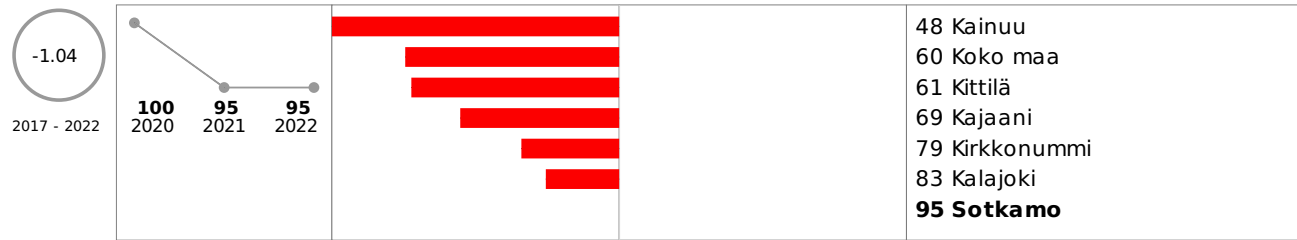
Kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa

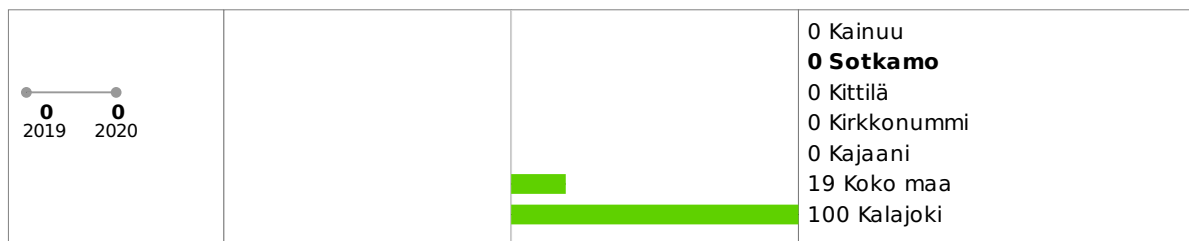
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit

Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

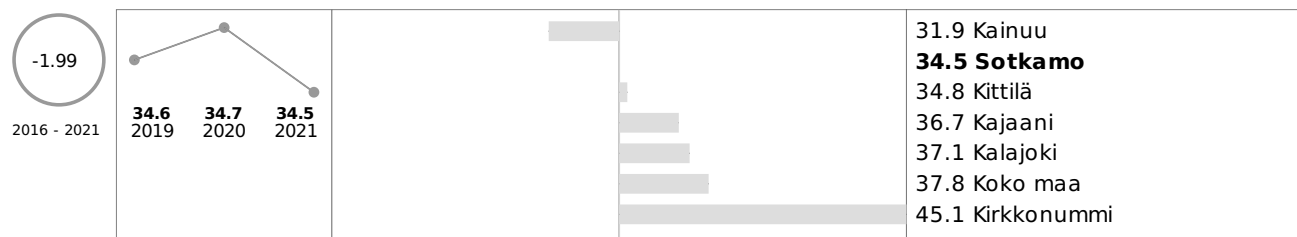

Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä - TEA, pistemäärä

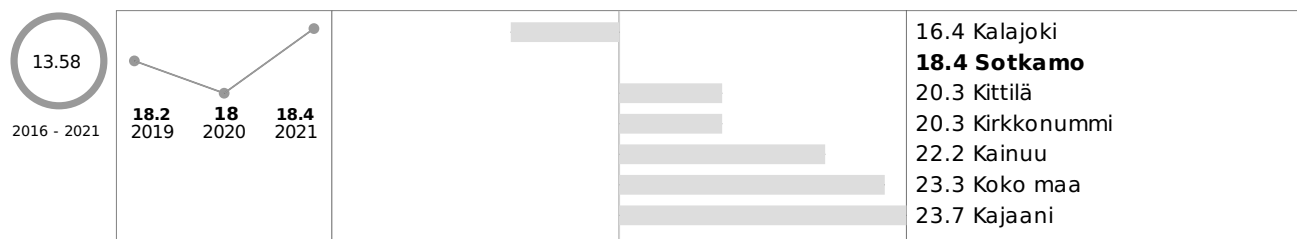

Väestö

Lapsiperheet, % perheistä

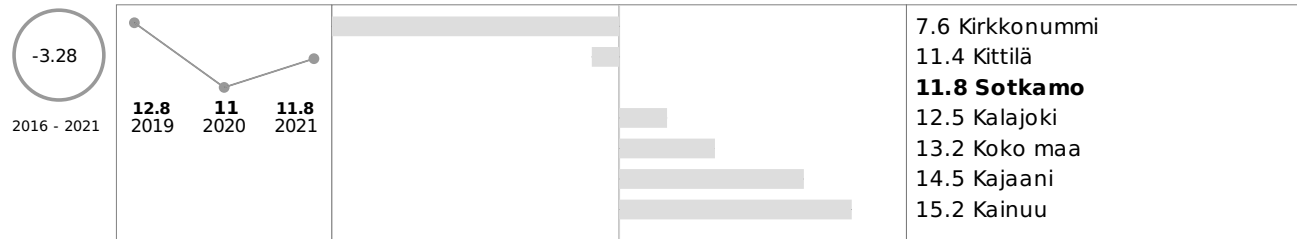

Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

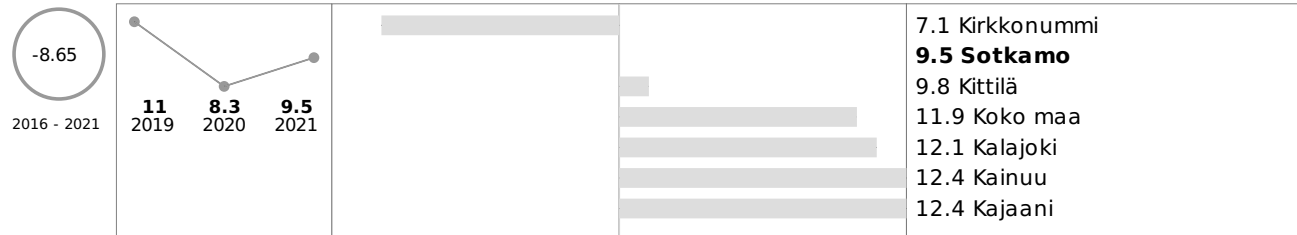

Elinvoima

Kunnan yleinen pienituloisuusaste

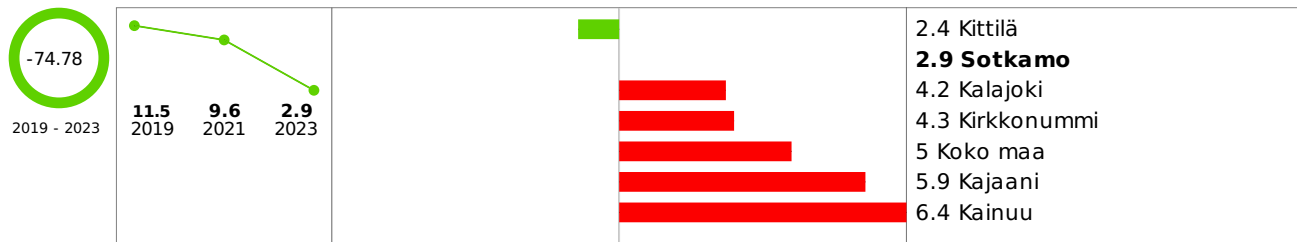
Lasten pienituloisuusaste

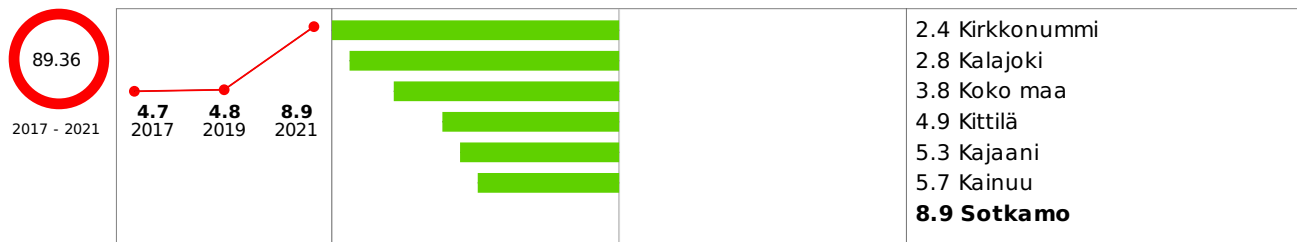
LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

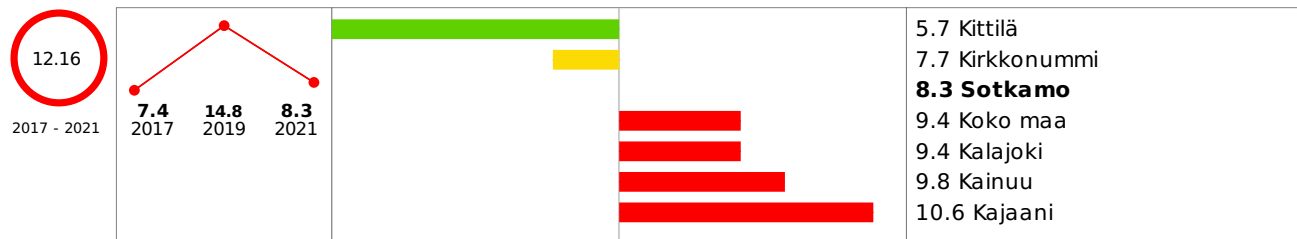
Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Nuuskaa päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista

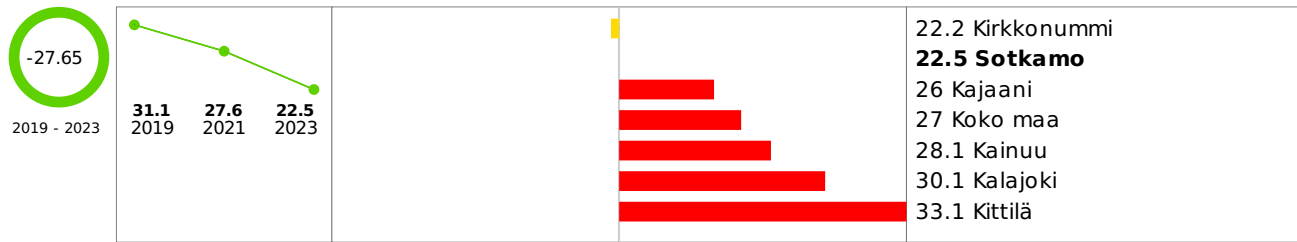
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

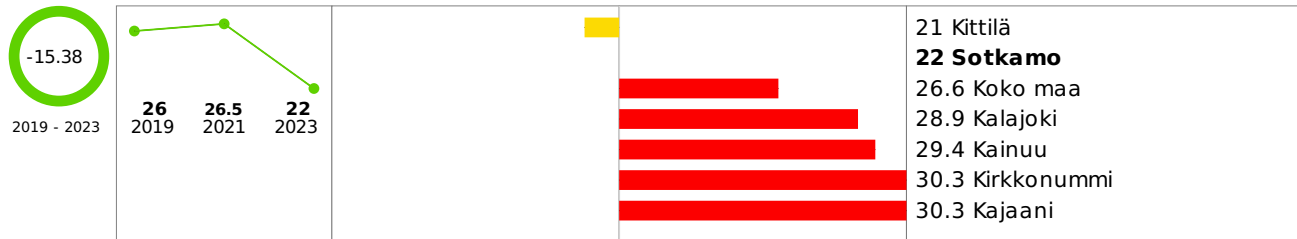
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

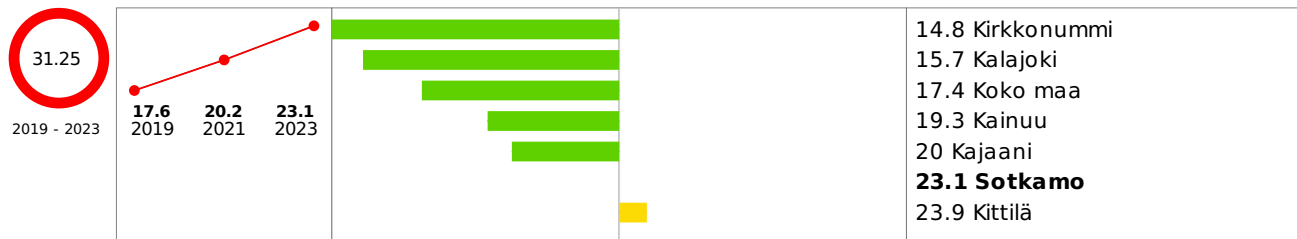
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

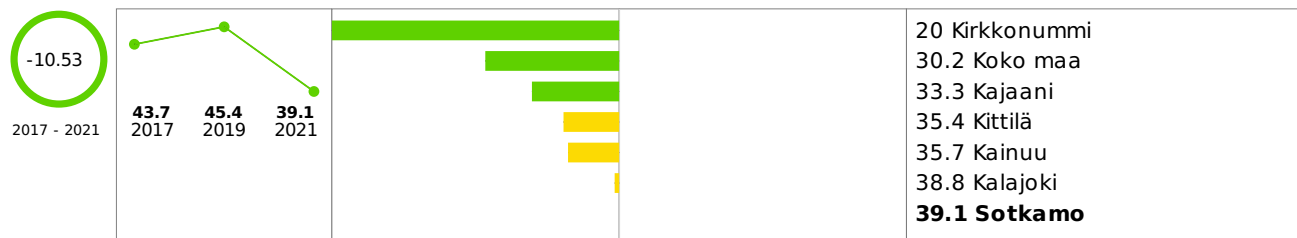
Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

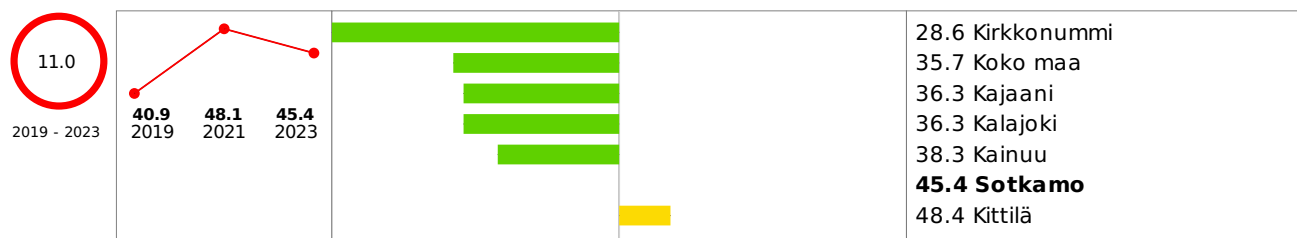
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

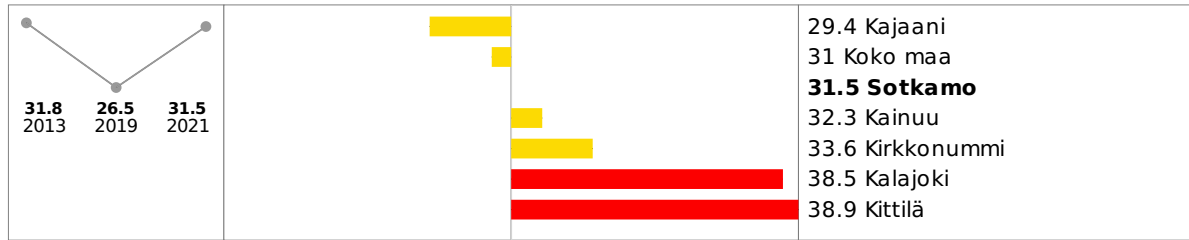
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä, % 8. ja 9. luokan oppilaista

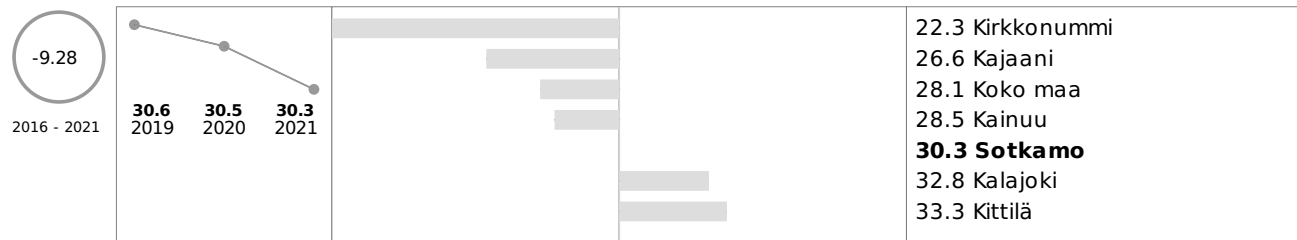

Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

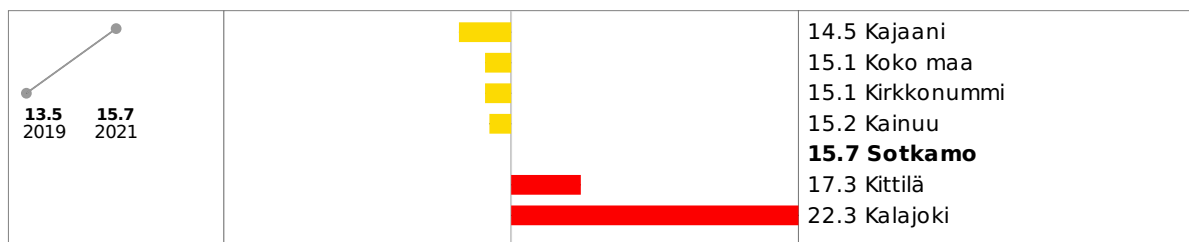

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

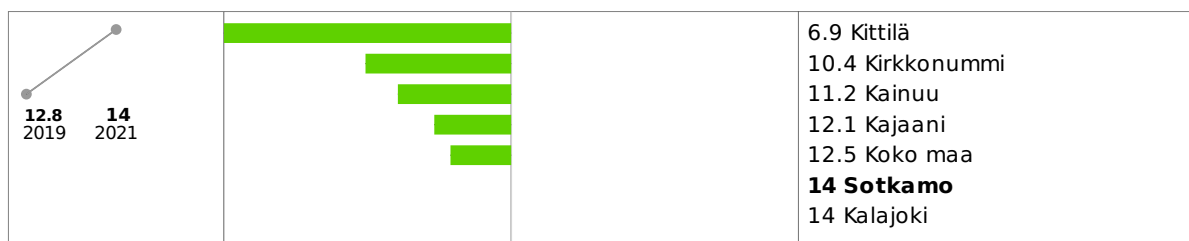
Ahtaasti asuvat lapsiasutokunnat, % kaikista lapsiasutokunnista

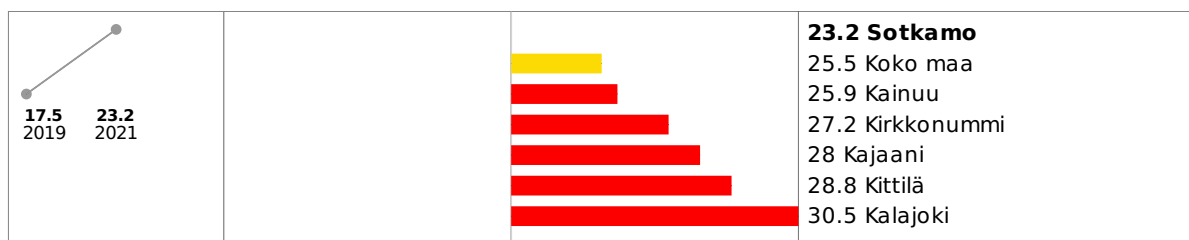
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)

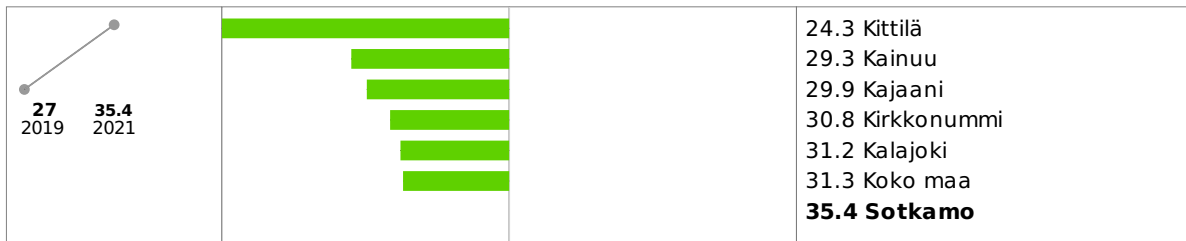
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)

Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten henkistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)

Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten henkistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)

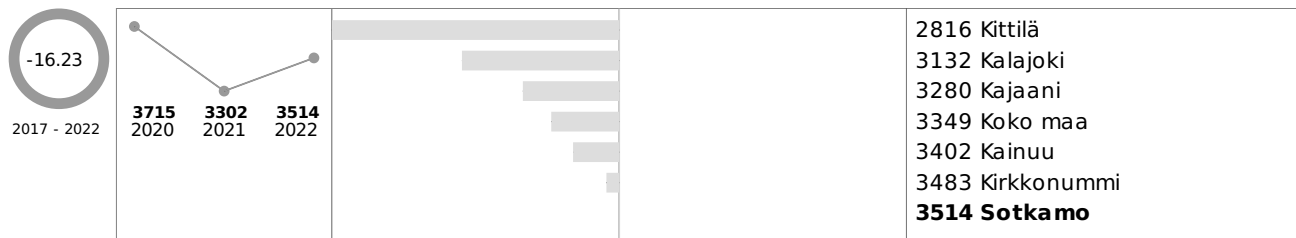
Koulu

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET - Yhteenveto

Nuorisovaltuustolta kerättiin syksyllä 2022 ajatuksia nuorten yksinäisyydestä, ahdistuksesta, kiusaamisesta sekä elämään tyytyväisyyttä lisäävistä asioista. Valtuuston jäsenten mukaan yksinäisyyden ja ahdistuneisuuden vähenemisen ja ennaltaehkäisyn kannalta olisi tärkeää edistää hyvää luokkahenkeä, vähentää ylikuormitusta havainnoimalla oppilaiden tunnetiloja ja lisätä monipuolista toimintaa väli- ja oppitunneille, kuten ryhmätöitä, tukioppilaiden järjestämää toimintaa, puheseuraa nuorille sekä erilaisia rauhoittumishetkiä ja mediaatiota. Lisäksi toivottiin tietoa ahdistuksesta sekä taitoja esimerkiksi rohkeuden kehittämiseksi. Arvosanojen toivottiin painottuvan nykyistä enemmän oppimiseen ja vähemmän kokeiden tuloksiin.

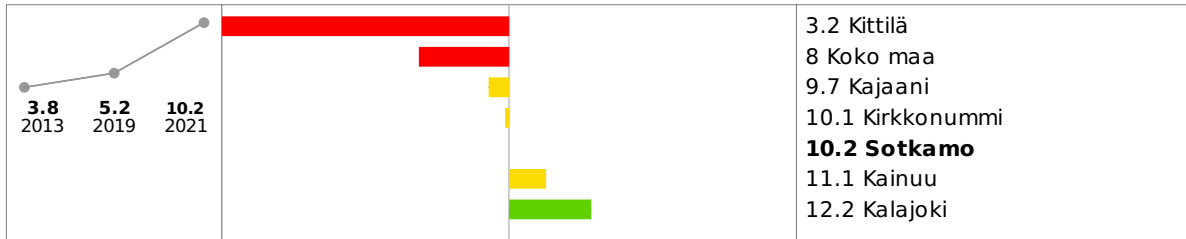
Kiusaamisen vähenemisen kannalta tärkeinä keinoina pidettiin kiusaamisesta puhumista ja siihen puuttumista tilanteita ja oppilaiden toimintaa tarkkailemalla, riitojen sopimista ja kiusaamisen syiden selvittämistä. Lisäksi ehdotettiin sanktioiden tiukentamista ja yhdenvertaisuuden opettamista. Kunnassa toimiva ankkuritiimi koettiin hyväksi malliksi kiusaamisen vastaisessa työssä.

Nuorten elämään tyytyväisyyttä lisääviä asioita ovat läheiset ihmissuhteet kavereihin ja perheeseen. Vapaa-aika, lomat, harrastukset ja muut hauskuutta tuovat asiat ovat tärkeitä. Myös oma rauha ja mopokortti lisäävät tyytyväisyyden tunnetta.

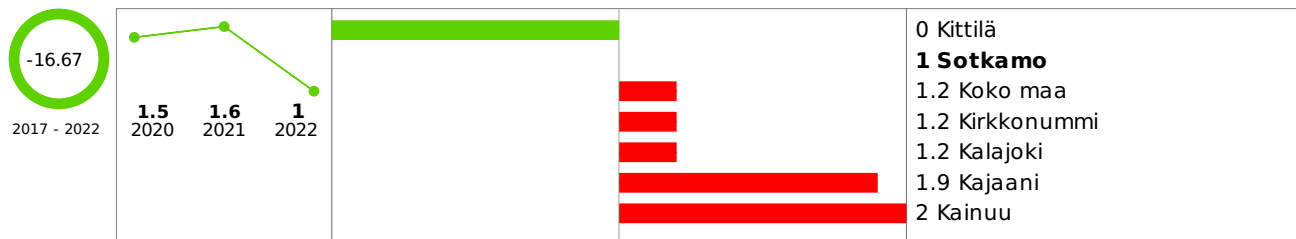
NUORET JA NUORET AIKUISET

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

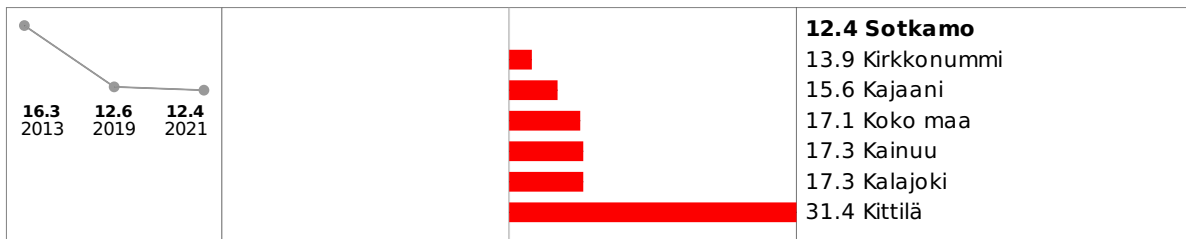
Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

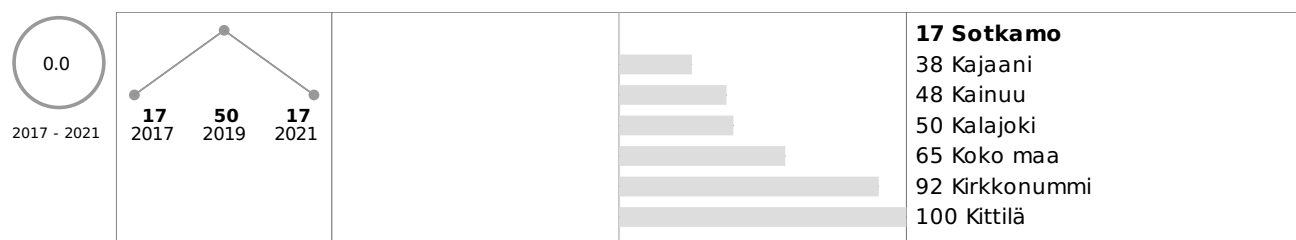

Ylipaino, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Muut palvelut

Laajaan terveystarkastukseen sisältyy opettajan kirjallinen arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa, % kouluista

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA

Kärjet:

1. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (elintavat ja mielen hyvinvointi)
2. Vanhemmuuden tukeminen
3. Ennaltaehkäisevien palvelujen ja toimintojen kehittäminen
4. Yhteistyön edistäminen eri toimijoiden kesken

2 Strategian painopisteet ja linjaukset

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt kunnan kuntastrategian kokouksessaan 15.12.2021 § 96. Kuntastrategiaa päivitetään alkukesästä 2023.

Kuntastrategian kärjet ovat seuraavat:

1. Hyvinvointi edellä huomiseen
2. Elinvoiman vastuullinen vahvistaminen
3. Sujuvan saavutettavuuden Sotkamo

3 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

[Sotkamon kunnan Laaja hyvinvointikertomus 2017-2021 ja hyvinvointisuunnitelma 2022-2025](#)

[Sotkamon kunnan Ehkäisevän päihdetyön raportti 2020-2022 ja suunnitelma 2023-2025](#)

[Arvokas ja onnellinen lapsuus Kainuussa - lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022-2025](#)

4 Hyvinvointisuunnitelma

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (elintavat ja mielen hyvinvointi)

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Ravitsemusterveyden edistäminen	Kouluruokailutyöryhmän jatkuminen ja toiminnan laajeneminen varhaiskasvatuksen piiriin	Ateriapalvelut Sivistyksen toimiala	Kouluruokailuun liittyvät indikaattorit Varhaiskasvatuksella edustus kunnan ruokailutyöryhmässä
	Nykytila.fi-verkkotyökalun käyttöönotto	Ateriapalvelut Sivistyksen toimiala	Verkkotyökalu käytössä

	Aamupala osaksi yhä useamman arkea	Ateriapalvelut Sivistyksen toimiala	Kouluterveyskysely: Ei syö aamupalaa joka arkiamu Aamupalatarjoilu vähintään yhdessä koulussa
Lasten ja nuorten suun terveyden edistäminen sekä nuuskan käytön väheneminen	Hammaslääkäriliiton suun terveyteen liittyviin kampanjoihin osallistuminen	Kainuun hyvinvointialue Sivistyksen toimiala	Tiedotteiden ja tietoiskujen lkm Kouluterveyskysely: Hampaat kaksi kertaa päivässä harjaavien osuus yläkouluikäisistä
	Suun terveyden koulukäynnit	Kainuun hyvinvointialue	Koulukäynnit tavoittavat kaikki peruskouluikäiset sotkamolaiset lapset ja nuoret
	Kunta ja järjestöt sitoutuvat noudattamaan savuton kunta -mallin periaatteita	Liikuntapalvelut Järjestöt	Savuton kunta -mallin periaatteet huomioitu järjestöjen avustuskriteereissä
	Ilmiökahvila nuuskan käytöstä	Sivistyksen toimiala Hyvinvointialue Ehyt ry	Ilmiökahvila-tilaisuus on järjestetty
Lasten ja nuorten fyysisen toimintakyvyn edistäminen	Matalankynnyksen liikuntatarjontaa lapsille ja nuorille erityisryhmät huomioiden	Sivistyksen toimiala Kainuun hyvinvointialue Seurakunnat Paikalliset yhdistykset ja muut lasten parissa toimivat tahot	Erityisryhmät huomioitu liikuntatarjonnassa Yhdistysten toiminta-avustusten perusteissa huomioitu toiminnan järjestäminen erityisryhmät huomioiden
	Vaikuttavien fyysistä aktiivisuutta edistävien ohjelmien ja mallien hyödyntäminen (Liikkuva varhaiskasvatus ja koulu -ohjelmat, Harrastamisen Suomen malli)	Sivistyksen toimiala Kainuun Liikunta	Kaikki varhaiskasvatusyksiköt ja koulut mukana Liikkuvat-ohjelmassa

	Kainuun liikuntaohjelman laatiminen ja sen jalkauttaminen Sotkamoon	Kainuun Liikunta ry Sivistyksen toimiala (liikuntapalvelut, hyvinvointikoordinaattori)	Kainuun liikuntaohjelma on valmis. Ohjelman hyödyntäminen kunnan toimintojen suunnittelussa ja toteutuksessa.
	Monipuoliset, innostavat ja esteettömät liikuntapaikat Sotkamon liikuntaolosuhteiden kehittämissuunnitelman valmistuminen	Liikuntapalvelut Tekniset palvelut	Rakennettujen ja kunnostettujen liikuntapaikkojen lkm Sotkamon liikuntaolosuhteiden kehittämissuunnitelma valmis
Lasten ja nuorten itsetunnon vahvistaminen ja tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukeminen	Positiivisen pedagogiikan ja laaja-alaisten hyvinvointitaitojen edistäminen ja tietoisuuden lisääminen eri toimijoiden keskuudessa • Opettajien ja kouluyhteisöjen hyvinvoinnin tukeminen • Mieli ry:n koulutukseen osallistuminen ja materiaalien hyödyntäminen opetuksessa • Hyvinvointitaitotuntien lisääminen tuntikehykseen lukuvuodesta 2024-2025 alkaen	Sivistyksen toimiala Nuorisopalvelut Hallintopalvelut Mieli ry	Koulutukseen osallistuneiden opettajien lkm Opettajien hyvinvointi Hyvinvointitaitotunnit huomioitu tuntikehyksessä
Lasten ja nuorten osallisuuden kehittäminen	Osallisuutta tukevien menetelmien kehittäminen ja käyttöönotto varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukiossa	Sivistyksen toimiala	Uusien toimintatapojen kehittäminen ja kokeileminen, lkm ja laadullinen arviointi

Lasten ja nuorten kokeman yksinäisyyden väheneminen ja yhteisöllisyyden edistäminen (harrastustakuu)	Läsnäolon tukemisen malli	Sivistyksen toimiala	Kouluterveyskyselyn tulokset mielen hyvinvoinnista ja yksinäisyydestä
	Kumminuoriso-ohjaajatoiminnan jatkaminen ja kehittäminen yläkoulussa	Nuorisopalvelut Sivistyksen toimiala	Kumminuoriso-ohjaajatoiminta käytössä jokaisessa yläkoulun luokassa
	Kulttuuriopetussuunnitelman kehittäminen ja käyttöönotto	Sivistyksen toimiala Kulttuurituottaja	Kulttuuriopetussuunnitelma käytössä
	Kulttuuripalvelujen kehittäminen lapset ja nuoret huomioiden	Nuorisopalvelut Kulttuurituottaja	Kulttuuritapahtumien lkm ja osallistujamäärä
	Edistetään tukipari/-aikuinen/ kaveritoimintaa Sotkamossa	Sotkamon seurakunnan nuorisotyö, MLL	Toiminnassa mukana olevien määrä
	Kehitetään harrastepassia nuorten toiveiden mukaisesti Tuetaan nuorten harrastamista ePassilla	Sotkamon kunta Paikalliset yhdistykset ja yritykset	Harrastapassi ja ePassi käytössä, käyttöaste
Lasten ja nuorten mielenterveyden edistäminen	Mielenterveysstrategian huomioiminen toiminnassa ja päätöksenteossa sekä toimeenpano yhdessä hyvinvointialueen kanssa	Sivistyksen toimiala Kainuun hyvinvointialue	Hyvän mielen kunta - tarkistuslista käytössä

Vanhemmuuden tukeminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Vanhemmuuden varhainen tukeminen Perheiden hyvinvoinnin edistäminen ja pahoinvoinnin ehkäiseminen	Matalankynnyksen kohtaamispaikkojen järjestäminen perheille: Perheiden Pesäkolo -toiminnan käynnistyminen Sotkamossa	Kainuun hyvinvointialue Seurakunta Paikalliset ja alueelliset yhdistykset	Toiminta käynnistynyt, toimintaan osallistuvien perheiden lkm, laadullinen arviointi

	Perheiden tukeminen ja osallisuuden vahvistaminen vaikuttaviksi todettujen toimintamallien ja -menetelmien avulla (esim. perhepolkumalli)	Kainuun hyvinvointialue Sivistyksen toimiala Järjestöt Seurakunta	Vähintään yksi toimintamalli käytössä
	Perheiden osallistaminen ja kuuleminen päätöksenteossa ja toiminnan suunnittelussa	Sivistyksen toimiala Kainuun hyvinvointialue Järjestöt	Huoltajien edustustaja opiskeluhuoltoryhmissä. Vanhempainneuvostojen kuuleminen perheitä koskevista asioista.
	Vanhempainiltojen teemoittaminen eri asiantuntijoiden avulla.	Sivistyksen toimiala (varhaiskasvatus ja perusopetus)	Vanhempainilloissa huomioitu varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteiset painopisteet, joiden valinta pohjautuu hyvinvointisuunnitelmaan
	Lapsille, nuorille ja perheille kohdennettuja koulutuksia ja tietoisuuksia älypuhelimien ja sosiaalisen median vastuullisesta käytöstä.	Sivistyksen toimiala Järjestöt	Koulutusten/tietoisuuksien lkm "Sosiaalisen median ajokortti" Kouluilla yhdessä sovitut käytänteet älylaitteiden käytöstä

Ennaltaehkäisevien palvelujen ja toimintojen kehittäminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Ennaltaehkäisevät palvelut edistämässä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia	Varhaisen tuen tiimimallin käyttöönotto ja kehittäminen	Kainuun hyvinvointialue Sivistyksen toimiala	Tiimimalli on käytössä ja sitä kehitetään asiakaslähtöisesti
	Lapsen/koululaisen laajan terveystarkastuksen yhteydessä tehdään koko perheen hyvinvoinnin ja terveyden arvio	Kainuun hyvinvointialue	Laajaan terveystarkastukseen osallistuneiden huoltajien osuus

Lapsiystävällinen kunta - mallin toimenpiteet	Lapsivaikutusten arvioinnin (LAVA) ja lapsibudjetoinnin (LABU) käyttöönotto ja kehittäminen	Hallintopalvelut Sivistyksen toimiala Tekniset palvelut Kunnanvaltuusto ja -hallitus, lautakunnat	LAVA ja LABU käytössä systemaattisesti + lkm
---	---	--	--

Yhteistyön edistäminen eri toimijoiden kesken

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Eri toimijoiden yhteistyön vahvistaminen oppilaan hyvinvoinnin edistämiseksi	Opettajien ja kouluterveydenhoitajien yhteistyön edistäminen	Perusopetus Kainuun hyvinvointialue	Kokoontumisten lkm sekä laadullinen arviointi.
	Toimijoiden ja heidän tehtäviensä näkyväksi tuleminen sekä yhteydenpitokanavat selville niin johto- kuin toimijatasolle. Säännölliset vierailut eri toimipisteissä eri toimijoiden kesken.	Kainuun hyvinvointialue Sivistyksen toimiala	Yhteydenpitokanava olemassa ja sitä päivitetään säännöllisesti Sote-toimijoiden säännölliset vierailut kouluilla, huomioitu vuosikellossa
Yleisen, yhteisen tiedotuksen parantuminen	Kunnan toimijoiden, hyvinvointialueen ja järjestöjen yksi yhteinen tiedostusfoorumi käyttöön, josta löytyvät kaikki palvelut ja harrasteet kaiken ikäisille lapsille ja nuorille.	Sivistyksen toimiala Hallintopalvelut	Tiedotusfoorumi (esim. Lähellä.fi) käytössä

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

5 Suunnitelman laatijat

Sotkamon kunnan HYTE-työryhmä

Mika Kilpeläinen, kunnanjohtaja

Elisa Komulainen, alakoulun johtaja

Marjo Leinonen, työllisyysasiantuntija

Piia Määttä, nuorisokoordinaattori

Merja Ojalammi, sivistysjohtaja

Ossi Pulkkinen, liikuntakoordinaattori

Kukka-Maaria Pyykönen, hyvinvointikoordinaattori

Minna Rautio, päiväkodin johtaja

Marjo Tolonen, koulukohtauttaja

Sotkamon kunnan hyvinvointijaosto

Unto Väisänen, hyvinvointijaoston puheenjohtaja

Anne Lukkari, hyvinvointijaoston jäsen

Juho Lukkari, hyvinvointijaoston jäsen

Aliisa Lukkari-Syrjäniemi, hyvinvointijaoston jäsen

Mervi Sirviö, hyvinvointijaoston jäsen Minna Ronkainen, hyvinvointijaoston jäsen

Jouko Sormunen, hyvinvointijaoston jäsen

Anne Tuikka, Kainuun hyvinvointialueen edustaja, perhekeskus

Ville Manninen, kasvatusjohtaja

6 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä

**SOTKAMON
KUNNAN**

Opiskeluhuolto- suunnitelma

Sisällysluettelo

Sotkamon kunnan opiskeluhoitosuunnitelma	1
1 Opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut.....	2
1.1 Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto	2
1.2 Koulupsykologin palvelut	3
1.3 Koulukuraattorin palvelut	3
2 Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi	5
3 Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestäminen	9
4 Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä kanssa sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa	14
5 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma.....	15
6 Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen	16

Sotkamon kunnan opiskeluhooltosuunnitelma

Opiskeluhoolto ja sen toimintatavat

Sotkamossa opiskeluhooltosuunnitelma on yhteinen esi- ja perusopetuksella, perusopetukseen valmistavassa opetuksessa sekä lukiolla ja 2. asteen kouluilla. Opiskeluhooltosuunnitelmassa käytetään selkeyden vuoksi käsitteitä oppilas, koulu ja opiskeluhooltoryhmä. Näillä tarkoitetaan myös esiopetuksen lasta ja lukion opiskelijaa, oppilaitosta ja esiopetusyksikköä sekä opiskeluhooltoryhmää. Oppilaitoksen opiskelijakuntaa kuullaan ennen suunnitelman vahvistamista (Lukiolaki 33 § (1268/2013)). Suunnitelmaa laadittaessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Opiskeluhoolto on tärkeä osa esi- ja perusopetuksen sekä toisen asteen toimintakulttuuria. Opiskeluhoollon tehtävänä on seurata jokaisen oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittaessa tukea oppilasta ja puuttua hyvinvoinnissa tapahtuviin muutoksiin yhteistyössä huoltajan kanssa.

Opiskeluhoollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa.

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilaan **hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä** sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa yhteisössä. Opiskeluhoolto toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko yhteisöä tukevana **yhteisöllisenä opiskeluhoollona**. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus **yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon**. Monialainen yhteistyö on opiskeluhoollossa keskeistä. Opiskeluhooltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Opiskeluhoolto järjestetään **monialaisessa yhteistyössä** sivistystoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoollon palveluja ovat **psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhuollon palvelut**.

Opiskeluhoolto toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Yhteisön tai oppilaiden hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Opiskeluhoolto on **kaikkien yhteisössä työskentelevien** ja opiskeluhoollopalveluista vastaavien työntekijöiden **tehtävä**. Ensisijainen vastuu yhteisön hyvinvoinnista on kunnan henkilökunnalla.

Opiskeluhoolto luo yhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma. Opiskeluhooltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Se on tarkistettava vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. (Oppilas- ja opiskeluhooltolaki 13 §) Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

1 Opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhuollon kokonaistarve eri kouluilla ja päiväkodeilla vaihtelee vuosittain. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Sotkamon kunnassa työskentelee kaksi koulupsykologia, yksi nuorisopsykologi ja kolme koulukuraattoria. Lisäksi käytössä ovat myös Sotkamon perheneuvolan psykologipalvelut ja sosiaalityöntekijöiden palvelut. Oppilasmäärä kunnassa on perusopetuksessa noin 1000 ja lisäksi esiopetuksessa olevia oppilaita on noin 100. Lukiossa opiskelijoita on noin 300 ja ammatillisessa koulutuksessa perustutkinto-opiskelijoita on noin 60.

Sotkamossa on kuusi alakoulua ja yksi yläkoulu. Esiopetus järjestetään varhaiskasvatuksen alaisena toimintana pääsääntöisesti päiväkotien yhteydessä, joissa järjestetään myös tehostettu ja erityinen tuki. Erityistä ja vaativaa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden ryhmämuotoinen opetus on alakoulujen osalta järjestetty Salmelan ja yläkoulun osalta Tenetin koululla. Sotkamon lukiolla on valtakunnallinen urheilun erityistehtävä ja opiskelijoista yli puolet tulee muualta kuin Sotkamosta. Alla olevassa taulukossa on esitetty oppilasmäärät 4.5.2023 tilanteen mukaan. Oppilasmäärät sisältävät perusopetukseen valmistavassa opetuksessa ja erityisopetuksessa olevat oppilaat.

Yksikkö	Oppilasmäärä (4.5.2023 tilanne)
Kontinjoen koulu	53
Leivolan koulu	100
Naapurinvaaran koulu	47
Pohjavaaran koulu	30
Salmelan koulu	338
Vuokatin koulu	146
Tenetin koulu	349

Esi- ja perusopetuksessa tehostetun tuen päätös on tehty 160 oppilaalle ja erityisen tuen päätös 76 oppilaalle. Esi- ja perusopetuksen oppilaista 45 äidinkielenä on jokin muu kuin suomi. Valmistavassa opetuksessa olevia oppilaita on 26, joista suurin osa siirtyy tulevana lukuvuotena yleisopetuksen ryhmiin.

Sotkamon erityispiirteitä ovat kunnan koosta johtuva kuljetusoppilaiden määrä ja pitkät etäisyydet. Urheilun erityistehtävä tuo alueella toisen asteen opiskelijoita, joista osa asuu joko asuntolassa tai vapailta markkinoilta hankitussa asunnossa. Opintojen ja urheilun menestyksellinen yhteensovittaminen vaatii kokonaisuudesta huolehtimista.

Sotkamolaisten lasten terveyttä, elinoloja ja hyvinvointia koskeva seurantatieto on esitetty lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa.

1.1 Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Terveydenhoitajien henkilötyövuosien jakautuminen on esitetty alla olevassa taulukossa. Koululääkäri on vuosittain käytettävissä noin 150 tuntia ja hänen työpanoksensa kohdistuu laajoihin terveystarkastuksiin.

Yksikkö	Käytettävissä olevat palvelut (htv)
Kontinjoen koulu	0,15

Leivolan koulu	0,20
Naapurinvaaran koulu	0,15
Pohjavaaran koulu	0,05
Salmelan koulu	0,70
Vuokatin koulu	0,35
Tenetin koulu	0,70
Sotkamon lukio ja KAO:n Vuokatin toimipiste	0,70

1.2 Koulupsykologin palvelut

Psykologien työpanosta on käytettävissä 1,5 henkilötyövuotta ja sen jakautuminen on esitetty alla olevassa taulukossa

Yksikkö	Käytettävissä olevat palvelut (htv)
Alakoulut	0,6
Yläkoulu	0,4
Sotkamon lukio ja KAO:n Vuokatin toimipiste	0,5

Lisäksi psykiatrisen sairaanhoitajan työaikaa on käytettävissä yläkoululla 0,5 henkilötyövuoden verran.

1.3 Koulukuraattorin palvelut

Kuraattorin palveluita on käytettävissä 2,4 henkilötyövuoden verran. Alla olevassa taulukossa on esitetty henkilötyövuosien jakautuminen yksiköittäin.

Yksikkö	Käytettävissä olevat palvelut (htv)
Kontinjoen koulu	0,1
Leivolan koulu	0,2
Naapurinvaaran koulu	0,1
Pohjavaaran koulu	0,1
Salmelan koulu	0,5
Vuokatin koulu	0,2
Tenetin koulu	0,8
Sotkamon lukio ja KAO:n Vuokatin toimipiste	0,4

Sotkamossa oli vuoden 2022 ajan käytössä kolme henkilötyövuotta koulukuraattorin palveluita perusopetuksessa. Tällä mitoituksella koettiin kuraattoreiden pystyvän tekemään myös ennaltaehkäisevää työtä, joten kuraattoriresurssiin kaivattaisiin lisäystä yhden henkilötyövuoden verran

Koulukohtainen osio

Arvio koulun opiskeluhuollon kokonaistarpeesta. Kysyttävä asianomaiselta henkilöltä.

- Arvioitu tarve kuraattorin, psykologin ja terveydenhuollon palveluiden tarpeesta ja käytettävissä olevasta määrästä

Opiskeluhuollon työn- ja vastuunjako. Koko koulun/päiväkodin henkilöstö

- Kuka tekee?
- Mitä tekee?

Opiskeluhuollon palveluiden kohdentaminen huomioiden käytettävissä olevien resurssien määrä.

- Missä työryhmissä kuraattori, psykologi ja terveydenhoitaja ovat mukana?
- Henkilökunnan konsultointi ja tiedottaminen
- Yksittäisten oppilaiden tapaamiset
- Opetukseen osallistuminen
- Ryhmyttäminen

Arviointi

- Suunnitelmien toteutuminen
- Kehittämistarpeet
- Milloin itsearviointi tehdään

2 Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi

Yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään yhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan ympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien toimijoiden ja viranomaisten kanssa. Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä opiskeluhoitossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa.

Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu yhteisöllisen opiskeluhoitotoimitumisesta.

Koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä

- laatii suunnitelman lukuvuodelle opiskeluhoitoryhmän kokouksille
- kokouksista tehdään muistio, joka on julkinen asiakirja

Jäsenet:

- ryhmän johtajana toimii koulun rehtori tai johtaja, apulaisrehtori / -johtaja tai päiväkodinjohtaja
- muut kutsuttavat jäsenet: kuraattori, terveydenhoitaja, erityisopettaja, opettajaedustus, koulunkäynninohjaajaedustus, huoltajien ja opiskelijoiden edustus, nuorisotoimen edustus (yläkoulu) ja opinto-ohjaaja (yläkoulu ja lukio) sekä psykologi
- Tarvittaessa mukaan pyydetään eri alojen asiantuntijoita kuten lääkäri, koulukohtauttajia, valmentajia, asuntolaohjaajia, kiinteistö- ja ruokahuollon edustajia, siivoustyöntekijöitä tai iltapäivätoiminnanohjaajia.
- mikäli koululla on erityisluokkia tai pienryhmiä, valitaan näistä opettajaedustaja ryhmään

Tehtävät:

- Suunnitelma opiskeluhoitotoiminnasta kyseiselle lukuvuodelle, jossa huomioidaan hyvinvoinnin vuosikello (Liite 1 Opiskeluhoitoryhmien vuosikello)
- Yhteisön hyvinvoinnin seuranta (huomioiden kouluterveyskysely, Tea-viisarikysely sekä hyvinvointikysely)
- Suunniteltujen toimien toteutumisen organisointi
- Yhteistyö koulun oppilaskunnan ja vanhempainyhdistyksen/-ryhmän sekä muiden yhteistyötahojen kanssa
- Yhteisöllisten toimintatapojen kehittäminen
- Ympäristön turvallisuudesta ja esteettömyydestä huolehtiminen
- Opiskeluhoitotoiminnasta tiedottaminen
- Opiskeluhoitotoimitumisen arviointi lukuvuoden päätteeksi. Arvioinnissa voi hyödyntää muun muassa Tea-viisaria, kouluterveyskyselyä, move-testien tuloksia sekä hyvinvointikyselyä.

Kunnassa yhteisesti sovittuja toimintatapoja

- Tiedot päivitetään yksikkökohtaisesti ja henkilöstö tutustuu sen sisältöön.
- Opiskeluhoitoryhmän kokouksista laaditaan muistio, joka tallennetaan. Muistio on julkinen asiakirja (tai esim. henkilöstön Drivessä).
- Yhteisesti sovitaan, miten asioita voidaan käsitellä toiminnassa, päivänavauksissa ja yhteisissä tilaisuuksissa.
- Oppilaanohjauksessa ja koulutuksen siirtymävaiheissa opiskeluhoitohenkilöstö tekee aktiivista yhteistyötä muun henkilöstön kanssa.

- Koulutoimessa toteutetaan kouluterveyskyselyitä ja koulu- ja oppilaitoskohtaisia kyselyitä, joilla saadaan tietoa mm. oppilaiden mielipiteistä, toiveista ja kouluviihtyvyydestä.
- Lukion opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua tutor-toimintaan. Tutoreiden tehtävänä on olla opiskelijoiden tukena opintojen aloitusvaiheessa ja oppilaitokseen sopeutumisessa sekä järjestää toimintaa yhdessä oppilaskunnan kanssa. Yläkouluilla toteutetaan samankaltaista tukioppilastoimintaa ja alakouluilla kummioppilastoimintaa.
- Peruskouluissa ja lukiossa oppilaat valitsevat keskuudestaan oppilaskunnan hallituksen. Hallituksen edustus voi osallistua tarvittaessa esimerkiksi opettajien kokouksiin.
- Sotkamon seurakunta järjestää 1.luokkalaisille ryhmäytymispäivän syksyisin. Päivän tavoitteena on tutustuttaa oppilaat toisiinsa positiivisessa hengessä ja luoda ryhmähenkeä. Nuorisotoimi ja seurakunnan nuorisotyö järjestävät 7.luokkalaisille Seiska-päivät syksyisin. Päivien tavoitteena on tukea ryhmäytymistä ja myönteistä yläkoulun aloittamista.
- Nuorisotoimi, opiskeluhoito ja seurakunnan nuorisotyö järjestävät yhteistyössä 3.luokkalaisille Kaveripäivät ja 6. luokkalaisille Kipinäpäivät keväisin. Kaveripäivien teemana on yhdessä toisten ikätovereiden kanssa ihmetellä omaa minää, ystävyyttä sekä toisten arvostamista. Kipinäpäivien teemana on keskustella päihteistä, sosiaalisesta mediasta, vuorovaikutuksesta ja laillisuusasioista yhdessä muiden sotkamolaisten ikätovereiden kanssa. Myös poliisi on mukana Kipinäpäivien toteutuksessa.
- Lukiossa ensimmäisen vuoden opiskelijoille järjestetään ryhmäytymistä tukevaa toimintaa opinto-ohjauksen oppitunneilla yhteistyössä kuraattorin kanssa sekä ryhmänohjaajat keskustelevalle henkilökohtaisesti jokaisen oman ryhmänsä opiskelijan kanssa opiskeluun liittyvistä asioista. Nuorisotoimi suunnittelee ja toteuttaa yhdessä opiskelijakunnan hallituksen kanssa tapahtumia lukuvuoden aikana.

Yhteistyö huoltajien kanssa

- Kouluilla ja päiväkodeissa voi toimia vanhempainyhdistyksiä/ryhmiä, jotka toimivat yhdistävänä ja opintoja edistävänä tekijänä opiskelijoiden/oppilaiden, kotien ja oppilaitosten/koulujen välillä.
- Huoltajia kutsutaan vanhempainiltoihin ja muihin kouluilla ja päiväkodeissa järjestettäviin tilaisuuksiin.
- Peruskoulun luokanopettajat ja luokanvalvojat pitävät lukuvuosittain arviointikeskustelut, johon osallistuvat opiskelija ja huoltaja/huoltajat. Arvioinnin lisäksi keskustelussa käydään henkilökohtaisia keskusteluja opiskelijoiden hyvinvoinnista.
- Esiopetuksessa laaditaan oppimissuunnitelma jokaiselle esikoululaiselle yhteistyössä huoltajien kanssa. Esiopetusryhmän henkilöstö arvioi sen toteutumista säännöllisesti. Henkilöstö arvioi suunnitelmaa sovitusti myös yhdessä huoltajien kanssa.

Turvallisuus ja terveys

- Oppilailla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluvat fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Toiminnan järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa.
- Rauhallinen ilmapiiri ja selkeät järjestysäännöt edistävät työrauhaa ja parantavat yhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä.

- Työturvallisuudessa havaituista puutteista on viipymättä ilmoitettava rehtorille, koulunjohtajalle, päiväkodin johtajalle tai työsuojelusta vastaaville henkilöille ([Sotkamo Intranet](#)).
- Terveellisellä ruokavaliolla edistetään oppilaiden terveyttä ja jaksamista. Koulupäivän aikana oppilaille tarjotaan lämmin ateria ja välipala. Esiopetuspäivän jatkuessa täydentävänä varhaiskasvatuksena, kuuluvat siihen tarvittavat ateriat. Erityisruokavaliot ja ruoka-aineherkkyydet kartoitetaan lukuvuoden alussa yhteistyössä ruokapalveluhenkilöstön ja oppilaan huoltajan kanssa. Ruokailun tulee olla rauhallinen, kiireetön ja hyvientapojen mukainen hetki. Ruokapalvelun työntekijöiden ja ruokailua valvovan aikuisen tulee ohjata oppilaita hyvien ruokailutapojen pariin.
- Koulun järjestyssäännöt laaditaan yhteistyössä oppilaiden kanssa siten, että oppilaskunnan edustajat osallistuvat järjestyssääntöjen laadintaan. Tällöin vaikuttamismahdollisuus on näkyvämpi, kuin jos oppilaskunnalta pyydetäisiin pelkästään lausunnot jo laadittuihin järjestyssääntöihin.
- Luvattomiin poissaoloihin puututaan heti ja niistä ilmoitetaan huoltajalle. Poissaolojen seuraaminen on luokanopettajan/-valvojan tai lukiossa ryhmänohjaajan tehtävä. Perusopetuksessa oppilaiden poissaolomäärät ovat luokanopettajien/-valvojen tarkistettava vähintään 4 kertaa vuodessa: viikoilla 40, 50, 8 ja 18. Poissaolot merkitään Wilma -järjestelmään. Lukiossa poissaolot selvitetään jaksoittain.
- Kunnassa on olemassa perusopetuksen yhteinen Läsnäolon tukemisen malli (liite 2), joka ohjaa opettajia toimimaan läsnäolon tukemiseksi ja kuinka poissaoloja seurataan sekä miten niihin puututaan.
- Lukiossa aineenopettaja keskustelee opiskelijan kanssa ja selvittää poissaolojen syitä, mikäli oppilaalla on paljon poissaoloja. Jatkoselvittelyjä tehdään ryhmänohjaajan johdolla.
- Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan tinkimättä.
- Tapaturman sattuessa on ensiavun järjestäminen jokaisen koulussa toimivan aikuisen velvollisuus siihen asti, kunnes hoitohenkilökunta saapuu paikalle tai hoitoonohjaus on järjestetty.
- Jokainen koulu laatii pelastussuunnitelman sekä kriisisuunnitelman, joista löytyy ohjeita erilaisia vaaratilanteita varten. Pelastussuunnitelma tarkastetaan vuosittain.
- Työterveyshuollon ja työsuojelun edustaja kiertää työpaikoilla kartoittamassa henkilöstön hyvinvointia säännöllisin väliajoin. Henkilökunta voi olla yhteydessä työterveyshuoltoon ja työsuojeluun tarvitessaan esim. työnohjausta.
- Esihenkilön ja työntekijän välillä käydään kehityskeskustelu, jonka avulla arvioidaan ja kehitetään työhyvinvointia.
- Poliisin edustaja käy pyydettyä koululla pitämässä laillisuus- ja liikennekasvatusta.
- Fysioterapeutit pitävät 5. luokkalaisille oppitunnin ergonomiasta.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

- Seurakunnat järjestävät kouluilla päivänavauksia
- Nuorisotoimi tekee aktiivista yhteistyötä koulujen kanssa, mm. ryhmäytymiseen ja kerho- ja välituntitoimintaan osallistumalla ja kummiluokkatyöllä yläkoulussa.
- Tarvittaessa pyydetään eri alojen asiantuntijoita koulun tilaisuuksiin.

Tupakkatuotteet, huumeet ja muut päihteet

- Koulun ja oppilaitoksen alueella tupakkatuotteiden, huumeiden ja muiden päihteiden käyttö on kielletty. Sotkamon kunnan oppilaitoksissa on käytössä Tupakkatuotteiden,

alkoholin ja muiden päihteiden sekä riippuvuuksien käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttumisen -suunnitelma (Liite 3), josta löytyvät ohjeet ja menettelytavat

Koulukuljetukset

- Koulu- ja esikoulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet on kirjattu Sotkamon [koululaiskuljetusoppaaseen](#)

Koulukohtainen osio

Miten koululla järjestetään opiskeluhoitoryhmän kokoukset

- määrä
- ajat
- tiedottaminen
- mitä asioita kokouksissa käsitellään esim. luokkien tilanne yleisellä tasolla

Toimenpiteet opiskeluyhteisön ja ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi

- hankinnat
- tyhy -toiminta
- koulun yhteiset tapahtumat
- koulun omat sopimukset

Yhteistyö ja toimenpiteet oppilaiden osallisuuden vahvistamiseksi

- kummitoiminta
- tutortoiminta
- oppilaskuntatoiminta
- kyselyt

Yhteistyö ja toimenpiteet huoltajien yhteistyön ja osallisuuden vahvistamiseksi

- koulun vanhempainyhdistyksen/-ryhmän toiminta
- koulun yhteydenpitokäytänteet kotiin
- vanhempainillat
- muu yhteistyö

Yhteistyö nuorisotoimen, lastensuojelun ja poliisin sekä muiden opiskeluhoiton kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa (yhteisten käytänteiden lisäksi)

- terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö
- kouluterveyskyselyiden tulosten ja move-testitulosten hyödyntäminen opetuksen suunnittelussa
- opetuksen yhteissuunnittelu
- terveystarkastusten perusteella esille nousseiden ajankohtaisten asioiden käsittely oppitunneilla

Esteetön opiskeluympäristö, tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa

- järjestyssäännöt (perusopetus)
- opiskeluhoiton yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa

3 Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja oppilaan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia opiskeluhuollon palveluja, joita ovat oppilasterveydenhuolto, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä oppilasta koskeva monialainen opiskeluhuolto. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 §)

Yksilökohtaista opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Lähtökohtana on oppilasta arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus. Toiminnassa otetaan huomioon oppilaan itsenäinen asema oppilashuoltoon liittyvissä kysymyksissä. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen oppilaan oikeuksista oppilashuollossa sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 §)

Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon kuraattorin tai psykologin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun oppilas tai muu henkilö on tätä pyytänyt. Päiväkotien esiopetuksessa otetaan yhteyttä oman alueen tai lapsen tulevan koulun kuraattoriin, psykologiin tai perheneuvolan psykologiin. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 §). Kuraattori tai psykologi määrittelee, onko asia kiireellinen. Keskustelu voi tapahtua myös puhelimitse.

Kuraattori

Kuraattoripalvelu on oppilaan tukemista ja yhteistyötä huoltajien, opettajien ja oppilaan muun sosiaalisen verkoston kanssa. Työn tavoitteena on tukea oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kuraattorin työhön kuuluu selvittää oppilaiden kasvun ja kehityksen esteitä, ehkäistä sosiaalisia ja psyykkisiä ongelmatilanteita, tukea opiskelun edistymistä sekä tarvittaessa ohjata oppilas vahvemman tuen piiriin (esim. perheneuvola, lasten-/nuorisopsykiatria, lasten- ja perheiden sosiaalipalvelut). Vastaavan kuraattorin palveluita on saatavana kaikille oppilaitoksille ja päiväkodeille.

Kuraattorin työtä ovat mm. runsaiden poissaolojen, käytös- ja tunne-elämän häiriöiden sekä kaveri- ja ihmissuhde haasteiden selvittely, arjen hallinnan tukeminen sekä opiskelutaitojen vahvistaminen. Kuraattorin työ on keskustelua erilaisia sosiaalisia tai terapeuttisia työmenetelmiä hyödyntäen. Kuraattori osallistuu oppilaan asioissa järjestettävään yksilökohtaiseen asiantuntijaryhmään ja tarvittaessa nivelvaiheissa tapahtuviin oppilaan tiedonsiirtoon liittyviin palavereihin. Kuraattori kirjaa oppilaan kanssa tehtävää työtä sosiaalityön asiakastietojärjestelmään.

Sotkamossa toimii kaksi kuraattoria perusopetuksessa ja yksi lukiolla. Koulut ja esiopetuspaikat jaetaan lukuvuosittain kuraattoreiden kesken.

Kuraattori tapaa oppilaita kouluilla, tarvittaessa tapaamisen voidaan järjestää myös muualla erikseen sovitussa paikassa, esim. kotona tai etäyhteydellä. Kuraattoreiden työhuoneet sijaitsevat Salmelan ja Tenetin kouluilla sekä lukiolla.

Kuraattorit ovat koulujen opiskeluhoitoryhmien ja opiskeluhoollon ohjausryhmän jäseniä sekä tarvittaessa kuraattori kutsutaan mukaan oppilaan asioita käsittelevään yksilökohtaiseen asiantuntijaryhmään. Kuraattori osallistuu tarvittaessa mukaan myös päiväkotien esiopetuksen oppilaiden verkostopalaveriin kouluun siirtymisen nivelvaiheessa.

Yhteydenotto kuraattoriin tapahtuu soittaen ja viestillä (Wilma, tekstiviesti, Whatsapp, sähköposti). Ajan kuraattorin tapaamiseen voi varata oppilaan huoltaja, oppilas itse tai opettaja keskusteltuaan ensin oppilaan ja tarvittaessa tämän huoltajan kanssa.

Koulupsykologi

Koulupsykologi toimii esi- ja perusopetuksessa osana opiskeluhoolltoa yhteistyössä oppilaiden, vanhempien, opettajien ja muun opiskeluhoolltohenkilökunnan kanssa.

Koulupsykologi tukee lasten koulunkäyntiä, psyykkistä hyvinvointia ja kokonaiskehitystä. Tavoitteena on tarjota tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä kartoittaa ja ennaltaehkäistä oppimisen pulmia. Koulupsykologi arvioi oppimis- ja toimintaedellytyksiä sekä psyykkisen tuen tarvetta erilaisilla menetelmillä ja suunnittelee tarvittavia tukitoimia yhdessä opettajien, oppilaiden ja vanhempien kanssa. Koulupsykologi voi tarjota vanhemmille ohjausta ja neuvontaa ja tukea oppilaan hyvinvointia esimerkiksi tukikäyntien, neuvonnan tai ohjauksen muodossa.

Opettajat ja opiskeluhoolltohenkilöstö voivat konsultoida koulupsykologia lapsen oppimiseen, kasvuun ja kehitykseen liittyen. Koulupsykologi on mukana koulun yhteisöllisessä opiskeluhoolltotyössä. Koulupsykologiin voivat ottaa yhteyttä niin vanhemmat, opettajat, muu koulun henkilökunta kuin koululaisetkin. Koulupsykologi tapaa oppilaita ja heidän vanhempiaan koululla. Perusopetuksen alakoulujen yhteisen psykologin työhuone sijaitsee Salmelan koululla, muilla kouluilla käynnit sopimuksen mukaan.

Esiopetuksen oppilailta on käytettävissä myös perheneuvolan psykologipalvelut, joihin hakeutuminen tapahtuu perheneuvolan sosiaalityöntekijän kautta.

Nuorisopsykologi

Nuorisopsykologi toimii 2. asteen oppilaitoksissa ja hänen työnsä vastaa peruskoulun koulupsykologin työtä. 2. asteella korostuu opiskelijan itsensä kanssa työskenteleminen.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto on ennaltaehkäisevää toimintaa, joka ylläpitää ja parantaa oppilaan/opiskelijan hyvinvointia. Kainuun hyvinvointialue järjestää Sotkamossa lakisääteiset koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Palveluita tarjotaan kaikille perusopetusta antavien oppilaitosten oppilaille ja alueella sijaitsevan lukion ja ammatillista koulutusta antavan oppilaitoksen opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Palvelut ovat saatavilla koulussa tai sen välittömässä läheisyydessä. Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ovat osa perusterveydenhuolltoa ja palvelu on maksutonta.

Kouluterveydenhuollossa jatketaan neuvolassa alkanutta lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin sekä koko perheen ja vanhempien hyvinvoinnin seuranta ja tukemista. Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät terveyttä edistävä ja sairauksia ehkäisevä toiminta sekä perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuille opiskelijoille.

Sotkamossa terveydenhoitajan palveluita on oppilaitoksissa saatavilla oppilasmäärän mukaisesti. Esiopetukseen kuuluvat lapset ovat neuvolan asiakkaita. Kouluterveydenhoitaja

osallistuu tarvittaessa päiväkotien esiopetuksen oppilaiden tiedonsiirtopalaveriin kouluun siirtymisen nivelvaiheessa.

Lakisääteiset terveystarkastukset tehdään vuosittain perusopetuksen aikana ja lukiossa 1. opiskeluvuoden aikana. Lääkärintarkastukset pyritään tekemään 1., 5. ja 8. luokalla sekä toisella asteella 1. tai 2. opiskeluvuotena. Terveystarkastajan vastaanotolle pääsee ilman ajanvarausta niinä päivinä, kun hän on koululla. Muutoin kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsee ajanvarauksen kautta ja hän on tavoitettavissa puhelimitse sekä Wilman kautta. Kiireellistä hoitoa vaativissa tilanteissa otetaan yhteys Kainuun hyvinvointialueen päivystykseen. Terveystarkastaja osallistuu kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistämiseen ja seurantaan.

Opiskeluhuollollisen asian käsittely

Yksittäisen opiskelijan opiskeluhuollollista asiaa käsitellään monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Asian käsittely sekä ryhmän kokoonpano perustuvat oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 § 1 ja 2 mom.) Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 § 3 mom. ja laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) Asiantuntijaryhmässä suunnitellaan ja sovitaan tapauskohtaisesti oppilaan yksilöllisten tukitoimien järjestämisestä.

Menettelytavat yksilökohtaisen opiskeluhuollon etenemisessä on kuvattu Oppimisen ja koulunkäynnin tuen polku -käsikirjassa (LINKKI).

Mikäli joku muu kuin koulun tai oppilashuollon työntekijä (esim. valmentaja, nuorisotyöntekijä, terapeutti) on ammatillisessa tehtävässään saanut tietää oppilaan tuen tarpeesta, hän voi salassa-pitosäännösten estämättä ottaa yhteyttä opiskeluhuollon henkilöstöön.

Opiskeluhuoltokertomus

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan opiskelukertomus. Ryhmän vastuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (5 § ja 20 § 1, 3 ja 4 mom.) edellyttää, että kertomukseen (liite 4) kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot,
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa,
- asian aihe ja vireille panija,
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset,
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet,
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § 5 mom.)

Opiskeluhoitokertomukset sekä muut opiskeluhoitollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan opiskeluhoitokisteriin. Asiakirjat kootaan kansioon, jota säilytetään asianmukaisesti. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltokisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 21 § 1 mom.)

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen opiskeluhoitotyön säädetyksi potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § 2 mom., laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) 12 § ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000))

Kasvatuskeskustelu

Perusopetuksessa opettaja tai rehtori pitää kasvatuskeskustelun oppilaalle ensisijaisesti ennen kurinpitorangeistuksen määräämistä. Kasvatuskeskustelusta tiedotetaan huoltajalle ja huoltajalle tarjotaan mahdollisuus osallistua keskusteluun, josta tehdään muistio. Mikäli oppilaalla on ollut useita kurinpitorangeistuksia tai oppilaalta on evätty oikeus osallistua opetukseen, kartoitetaan moniammatillisesti oppilaan tilanne ja tarvittaessa järjestää lisää tukitoimia. Sotkamoon on laadittu ohje puuttuminen ja ojentaminen perusopetuksessa (liite 5.)

Oppilaiden terveyteen liittyvistä asioista sovittuja käytänteitä, joita toteutetaan kaikilla kouluilla

Kainuussa on laadittu yhteinen ohje erityisruokavalioihin ja eettiseen vakaumukseen perustuvista ruokavalioista ([linkki](#)). Sotkamossa erityisruokavaliot kysytään huoltajilta esiopetuksen alkaessa ja perusopetuksessa 1. ja 7. luokan lukuvuoden alkaessa. Erityisruokavaliot päivitetään tarvittaessa vuosittain. Sotkamon lukiossa opiskelijat käyvät henkilökohtaisesti ilmoittamassa keittiölle erityisruokavalionsa. Ruokapalvelut voivat tarvittaessa pyytää erillisen todistuksen asiasta. Ryhmänohjaaja tiedottaa toimintatavasta oman ryhmänsä opiskelijoita lukuvuoden alkaessa

Kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa tehdään oppilashuollollista yhteistyötä huoltajan tai oppilaan luvalla. Koulunkäynnin järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot on kuitenkin välitettävä koululle. Sotkamon varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen on laadittu lääkehoitosuunnitelma, joita noudattaen oppilaan lääkehoito järjestetään esi- ja perusopetuksessa.

Oppilashuollollinen yhteistyö korostuu joustavan perusopetuksen ryhmien, pienryhmien ja erityisluokkien toimintaa ja oppilaiden tukitoimia suunniteltaessa. Lisätietoa yhteistyötahojen toiminnasta löytyy Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta.

Oppilaiden sairaalaksojen päätteeksi järjestetään tarvittaessa koululla oppilashuollollinen palaveri, jossa suunnitellaan ja sovitaan paikalliset tukitoimet oppilaalle. Tukitoimet kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin ja/tai oppilashuoltokertomukseen. Mikäli palaverissa käsitellään muita kuin koulunkäynnin järjestämisen kannalta välttämättömiä tietoja, on asioiden käsittelyyn kysyttävä kirjallinen lupa huoltajalta tai opiskelijalta (Oppilas- ja opiskeluhoitolaki § 19)

Koulukohtainen osio

- opiskeluhuollon palveluiden järjestäminen (missä toimitilat, milloin paikalla, miten saa yhteyden)
- sairauden vaatiman hoidon, tai lääkityksen järjestämiseen liittyvä yhteistyö oppilaitoksessa/järjestäminen koulussa (koulukohtainen vastuunjako ja käytänteet)
- tarvittava yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa (erikoissairaanhoido, sosiaalityö, poliisi, nuorisotoimi jne.) (jos koululla tai päiväkodilla on omia käytänteitä)
- yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sekä sairaalaopetuksen yhteydessä (koulukohtaiset käytänteet)

4 Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä kanssa sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja menettelytavoista tiedotetaan huoltajille vanhempainilloissa ja Wilman kautta. Oppilaille asioista pyritään tiedottamaan yleisesti, mutta erityisesti asia pitää selvittää silloin, kun ne henkilökohtaisesti liittyvät johonkin tapaukseen. Myös yhteistyötahoille pyritään menettelytavoista kertomaan yhteisissä palavereissa ja viimeistään silloin, kun he ovat mukana jossakin jutussa.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin pyydetään oppilaiden ja huoltajien mielipiteitä tilanteen niin vaatiessa. Kyselyn voi toteuttaa vanhempaintapaamisissa tai Wilman kautta.

Vuorovaikutus huoltajien kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta. Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Päiväkotitoi tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta päiväkotiyhteisössä. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta.

Oppilaan asiaa käsiteltäessä oppilasta osallistetaan esim. ottamalla hänet mukaan asiantuntijaryhmän kokoukseen tai kuulemalla häntä muutoin. Oppilaan toiveet huomioidaan häntä koskeissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa ja huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä huomioiden asian laatu ja oppilaan ikä. Koulukuraattori, koulupsykologi tai kouluterveydenhoitaja arvioi tarvittaessa terveydenhuoltolain ja lastensuojelulain perusteella, onko oppilaalla edellytyksiä arvioida oman asiansa käsittelyyn liittyviä asioita. Näitä ovat asiantuntijaryhmän kokoukseen osallistujat, salassa pidettävien tietojen luovuttaminen huoltajalle tai huoltajan osallistuminen oppilashuoltoasian käsittelyyn.

Kuvaus yhteistyöstä muiden koulussa työskentelevien oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa Kunta ja hyvinvointialue toteuttavat opiskeluhoolltoa suunnitelmallisena monialaisena yhteistyönä. Sitä tehdään yhdessä oppilaiden tai opiskelijoiden, heidän huoltajiensa ja tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolltoryhmän yhteistyökumppaneita ovat myös koulun ulkopuoliset lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät tahot. Yhteistyö ja yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittäminen voi toteutua konsultoimalla monialaisia asiantuntijoita tai kutsumalla asiantuntijoita paikalle yhteisölliseen palaveriin (esim. Kainuun hyvinvointipalveluiden eri asiantuntijat, poliisi, kolmannen sektorin edustajat, seurakunta). Yhteistyötä tehdään tarvittaessa myös muiden kuntien toimijoiden kanssa.

Koulukohtainen osio

- oppilaan ja huoltajan osallisuus ja yhteistyö oppilashuollon suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioimisessa (koulukohtaiset käytänteet)
- Kuvaus yhteistyöstä muiden koulussa työskentelevien oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

5 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

- Koululta löytyy suunnitelma oppilaan suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä sekä ohjeet toimintaan äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.
- Sotkamon kouluilla pidetään kiusaamista ehkäiseviä oppitunteja koulukohtaisesti sovitulla tavalla. Kiusaamistapauksia selvitetään koulujen omien mallien mukaisesti. Kts. Koulukohtainen osio.
- Perus- ja esiopetuksessa opettajalla tai rehtorilla on velvollisuus ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle. Lukiossa asiaa käsitellään ensin opiskelijoiden kanssa ja alaikäisten opiskelijan tai vakavammissa tapauksissa ollessa kyseessä otetaan yhteyttä huoltajiin. Ennaltaehkäisevästi asiaa käsitellään vanhempainilloissa ja yritetään yhteistyössä huoltajien kanssa luoda kiusaamista ja väkivaltaa ehkäiseviä kasvatuskäytänteitä. Huoltajia kannustetaan olemaan yhteydessä kouluun, mikäli lapsi kertoo tulleen kiusatuksi, häirityksi tai on kokenut väkivaltaa kouluaikana.

Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa:

- Kriisi-, uhka- ja vaaratilanteissa noudatetaan koululle laadittua turvallisuussuunnitelmaa ja kriisisuunnitelmaa. Nämä suunnitelmat löytyvät koulun henkilökunnan yhteisestä sähköisestä pilvipalvelusta sekä jokaisessa yksikössä sovitusta paikasta.
- Lukioissa käsitellään turvallisuusasioita osana ryhmänohjaustuokioita.
- Vaaratilanteissa toimimista harjoitellaan palo- ja pelastautumisharjoituksissa.
- Toiminnasta ja tiedottamisesta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa johtaa koulun rehtori/koulunjohtaja, päiväkodinjohtaja tai muu nimetty henkilö siihen asti, kunnes poliisi tai pelastuslaitos saapuu paikalle. Kouluilla on jaettu tietyt vastuutehtävät koulun henkilökunnan kesken. Tehtävät kirjataan koulun pelastussuunnitelmaan ja päiväkodeissa turvallisuussuunnitelmaan. Pelastussuunnitelmaan kirjataan myös ajantasaiset yhteystiedot mm. kunnan kriisiryhmään ja poliisiin. Tiedottamisesta ohjeistetaan Koulun turvakansiossa.
- Koulukohtainen pelastussuunnitelma ja päiväkodeissa turvallisuussuunnitelma tarkistetaan ja päivitetään vuosittain. Jokainen koulu/oppilaitos nimeää henkilön, jonka vastuulle päivittäminen kuuluu. Oppilashuoltotiimin vetäjä vastaa oppilashuollon asiakirjojen päivittämisen organisoinnista muutostarpeiden ilmetessä.
- Koulun henkilökunta perehdytetään koulun turvakansion sisältöön lukuvuoden alkaessa. Asiat käsitellään työyhteisökokouksessa. Kansio on esillä opettajanhuoneen hyllyssä, jossa se on kaikkien saatavilla.

6 Opiskeluhooltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhoollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 § 1 mom.)

Kouluilla toteutetaan opiskeluhoolltoa tässä suunnitelmassa esitetyllä tavalla. Suunnitelmassa on kuvattu kunnan yhteiset käytänteet, joita noudatetaan kaikilla kouluilla ja lukiolla samalla tavoin. Lisäksi suunnitelmassa on koulukohtaiset osiot, jotka jokaisen koulun opiskeluhooltoryhmä täydentää lukuvuoden alussa. Vuoden kuluttua Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päivittämisestä (neljän vuoden välein) koulukohtaiset opiskeluhooltosuunnitelmat toimitetaan opiskeluhoollon ohjausryhmälle nähtäviksi. Koulun rehtori/koulunjohtaja ja päiväkodinjohtaja vastaa siitä, että opiskeluhooltosuunnitelman koulukohtainen osio on jatkuvasti ajantasainen.

Jokaisen lukuvuoden lopussa koulun opiskeluhooltoryhmä arvioi koulun opiskeluhooltosuunnitelman toteutumista, resurssien riittävyyttä, opiskeluhoollon toiminnan vaikuttavuutta ja kehittämiskohteita itsearviointilomakkeella. Lomake toimitetaan opiskeluhoollon ohjausryhmälle nähtäväksi. Aihetta on hyvä käsitellä myös vanhempainilloissa ja tiedotteissa. Sotkamon kunnan opiskeluhoollon ohjausryhmä käsittelee itsearvioinnit ja arvioi niiden pohjalta opiskeluhoollon palveluiden riittävyyttä ja opiskeluhoollon toiminnan toteutumista. Ohjausryhmä toimittaa tiedon Kainuun hyvinvointialueen opiskeluhoollon ohjausryhmälle. Sotkamon kunnan opiskeluhoollon ohjausryhmä laatii koulujen muistioista yhteenvedon, joka on esillä Sotkamon kunnan nettisivuilla. Tulokset huomioidaan myös Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päivittämisessä.

Oppilas- ja opiskelijahuollon tavoitteet vuosille 2023–2025

Lukuvuosi 2023–2024

Pedagoginen tavoite: Tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen sekä osallisuuden vahvistaminen

Oppilas- ja opiskelijahuollon tavoite: Opiskeluhooltoryhmien toiminnan kehittäminen

YK:n kestävän kehityksen tavoite:

Lukuvuosi 2024–2025

Pedagoginen tavoite:

Oppilas- ja opiskelijahuollon tavoite

YK:n kestävän kehityksen tavoite:

Sotkamon erityisopetuksen vuosikello

Kuukausi		Vastuuhenkilö
Elokuu	Koulun opiskeluhooltosuunnitelman laatiminen (edellisen vuoden arvioinnin pohjalta)	Koulunjohtaja/ apulais- tai vararehtori / YHR
	Päiväkodin opiskeluhooltosuunnitelman laatiminen (edellisen vuoden arvioinnin pohjalta)	Päiväkodin johtaja
	Vanhempainilta - kuraattori + veo esittäytyvät	Esiopettaja
	Yhteisöllisen opiskeluhoollon (YHR / OHR) vuosisuunnittelu	YHR /OHR
	Eppu-päivät	Srk
	MOVE-testit (5. ja 8. luokat)	
	Lukio:	
	- Aloittavien opiskelijoiden ryhmäytymisharjoitukset ensimmäisenä koulupäivänä	Ryhmänohjaajat sekä urheiluvalmentajat
	- Koko koulun yhteinen teemapäivä/liikuntapäivä. Sisältää aloittavien opiskelijoiden tervetuloilaisuuden (ryhmäytymistä)	
	- Opiskeluhooltoryhmän kokoontumiset kerran jaksossa koko lukuvuoden ajan ja tarvittaessa useammin	Rehtori
	- Terveystarkastukset aloittaville opiskelijoille ensimmäisen lukuvuoden aikana	Terveystarkastaja
	- Sompalan (asuntola) hallituksen kokoukset koko lukuvuoden ajan	Asuntolanohjaaja
	- Hyvinvointipassin suorittaminen - ensimmäisen vuoden opiskelijat	Kuraattori

	- Urheilijan kaksoisura-asiantuntijan ja urheilupsykologin toiminta sekä lukion että urheiluvalmennuksen parissa	
Syyskuu	Seiskapäivät Pedagogisten asiakirjojen laatiminen (oppimissuunnitelmat ja Hojksit) YHR / OHR-kokous Lukio: lukiseulat halukkaille opiskelijoille koko lukuvuoden ajan Lukuvuosisuunnitelman palautus Ryhmiä esiopetussuunnitelmien ja lasten oppimissuunnitelmien laatiminen	Erityisopettaja, Esiopettaja, luokanopettaja, luokanohjaaja Erityisopettaja ja äidinkielen opettajat Päiväkodinjohtaja Esiopettaja
Lokakuu	Teaviisari-kyselyyn vastaaminen joka toinen vuosi (perusopetus parittomat vuodet, lukio parillisina vuosina) YHR / OHR-kokous Oppimissuunnitelmien laadinta deadline HOJKS:ien laadinta deadline Poissaolojen seuranta Lukio: Vanhempainpäivä Oppimissuunnitelmien laatiminen	Koulunjohtaja/ rehtori YHR OTR Luokanopettajat, luokanvalvojat Lukion henkilökunta ja valmentajat Esiopettaja

Marraskuu	YHR / OHR-kokous	YHR
Joulukuu	Kouluterveyskyselyn tulosten käsittely (parittomat vuodet) MOVE! -mittausten tulokset YHR / OHR-kokous Poissaolojen seuranta Lukio: - asiakastyytyväisyyskysely - Yhteinen Joulutilaisuus	Koulunjohtaja/ rehtori, YHR Kouluterveydenhoitaja Luokanopettajat, luokanvalvojat Vrua Opiskelijakunnan hallitus
Tammikuu	YHR / OHR-kokous Lukilausunnot tarvittaessa 9.lk Lukio: teemaviikko vko 4 hyvinvointiteemoilla Tutustumiskäynnit kouluun /opettajaan alkavat Kuraattorien tutustumiset esiopetusryhmiin Motoristen perustaitojen, kielellisten ja matemaattisten taitojen sekä hahmottamisen arviointi Puolivälin palautteet huoltajille (Leops)	YHR /OHR Erityisopettaja Opiskeluhoitoryhmä Esiopettaja/luokanopettaja Esiopettaja Esiopettaja Esiopettaja
Helmikuu	YHR / OHR-kokous Hyvinvointikysely Ilmapiiirikysely Kouluterveystutkimuksen tulokset opettajille, oppilaille ja huoltajille Lukio: asiakastyytyväisyyskyselyn tulosten purku opiskelijoiden kanssa	YHR / OHR Vrua

Maaliskuu	Kouluterveyskyselyihin vastaaminen (parittomat vuodet, seuraavan kerran 1.3.–31.3./28.4.2023) YHR /OHR-kokous Poissaolojen seuranta	Koulunjohtaja/ rehtori YHR /OHR Luokanopettajat, luokanvalvojat
Huhtikuu	Pedagogisten asiakirjojen tarkastaminen Tehostetun tuen tarpeen arvioinnit (seuranta) Eriytyisen tuen tarpeen arvioinnit (seuranta) YHR / OHR-kokous Lukio: Liikuntapäivä – yhteisöllisyyteemalla Leops: Palautekeskustelut huoltajille Lukuvuosisuunnitelman laadinnan aloittaminen	OTR OTR OTR YHR / OHR Esiopettaja Päiväkodin johtaja
Toukokuu	Kouluun tutustumispäivä /Uudet eskarit tutustumaan Palautekeskustelut ja tiedonsiirto kouluun/ilttiin Pedagogiset asiakirjat kirjattuna valmiiksi (Wilma oikeus tuleviin koululaisiin) Opiskeluhooltosuunnitelman arviointi Lukuvuosisuunnitelman laatiminen Oppilashuoltosuunnitelman arviointi Poissaolojen seuranta Yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan arviointi Tutustus-, kaveripäivät (<i>Kipinäpäivät (6.lk)</i>, kolmosten kaveripäivät)	Esiopettaja/luokanopettaja Esiopettaja Esiopettaja Päiväkodin johtaja Päiväkodin johtaja Koulunjohtaja/ apulais- tai vararehtori Luokanopettajat, luokanvalvojat YHR /OHR

Kesäkuu	Oppilashuollon suunnittelu seuraavaa lukuvuotta varten	
---------	--	--

SOTKAMON
KUNTA

Läsnäolon tukemisen malli

1.8.2023

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 LÄSNÄOLON TUKEMISEN MALLI	3
2.1 KIINNITTÄMISEN TUKEMINEN JA POISSAOLOJEN ENNALTAEHKÄISY	4
2.2 KOHDENNETUT TOIMET	7
2.3 VAHVA TUKI	9
3 POISSAOLORAJAT.....	10
3.1 RAJA 50 TUNTIA.....	10
3.2 RAJA 100 TUNTIA.....	11
3.3 RAJA 200 TUNTIA.....	12

1 JOHDANTO

Sotkamon perusopetuksen läsnäolon tukemisen malli on yhtenäinen koko perusopetuksessa ja on päivitetyn perusopetuslain 26 § mukainen. Perusopetuslaki 26 § velvoittaa opetuksen järjestäjiä ennaltaehkäisemään ja suunnitelmallisesti seuraamaan ja puuttumaan poissaoloihin. Lisäksi mallin suunnittelussa on hyödynnetty Opetus- ja kulttuuriministeriön antamia valtakunnallisia suosituksia koulujen poissaoloihin puuttumisesta. Koulun kaikkien toimijoiden yhteinen tehtävä on tukea oppilaiden kiinnittymistä kouluun. Mallissa lähtökohdaksi ei oteta vain puuttumista poissaoloihin, vaan kiinnittymisen tukeminen ja poissaolojen ennaltaehkäiseminen on yhteisöllinen tehtävä, mitä tehdään jokaisessa hetkessä koulujen arjessa. Mukana tässä työssä ovat oppilaat, huoltajat sekä koulujen moniammatillinen henkilökunta.

Luokanopettajan tai -ohjaajan vastuulla on seurata oppilaiden poissaoloja. Tähän opettajaa velvoittaa perusopetuslain 26 §. Luokanopettajan tai -ohjaajan tulee tehdä seuranta luokalleen vähintään neljä kertaa lukuvuoden aikana: viikoilla 40, 50, 8 ja 18. Jokaisen seurantaviikon jälkeen opettajat ilmoittavat koulun omalle opiskeluhuoltoryhmälle koululla sovitulla tavalla luokittain oppilasmäärät, jotka ovat ylittäneet poissaolorajat (50, 100 ja 200 tuntia). Koulujen opiskeluhuoltoryhmien tehtävänä on seurata oman koulun poissaolomäärien kehittymistä lukuvuoden aikana. Mikäli opiskeluhuoltoryhmä huomaa jollakin luokalla olevan erityisen paljon poissaoloja, mietitään yhdessä opettajan kanssa, kuinka luokkaa voidaan tukea (esimerkiksi luokan ilmapiirikysely, ryhmäyttäminen, vuorovaikutustaitojen harjoittelu). Sotkamon kunnassa poissaolojen tilastot kerätään joka lukuvuoden lopussa kouluilta *Tietoja koulun toiminnasta* -lomakkeella. Kunnan opiskeluhuollon ohjausryhmä käsittelee kuntakohtaisesti poissaolotilastoja vuosittain ja seuraa poissaolomäärien kehitystä kunnassa.

Tässä mallissa annetaan työkaluja poissaolojen ennaltaehkäisyyn ja kouluun kiinnittymiseen, mutta myös ohjeet opettajille siihen, kuinka poissaoloihin tulee puuttua. Lisäksi annetaan keinoja läsnäolon tukemiseen, kun poissaoloja kertyy enemmän. Tutkimusten mukaan varhainen puuttuminen poissaoloihin on tärkeää,

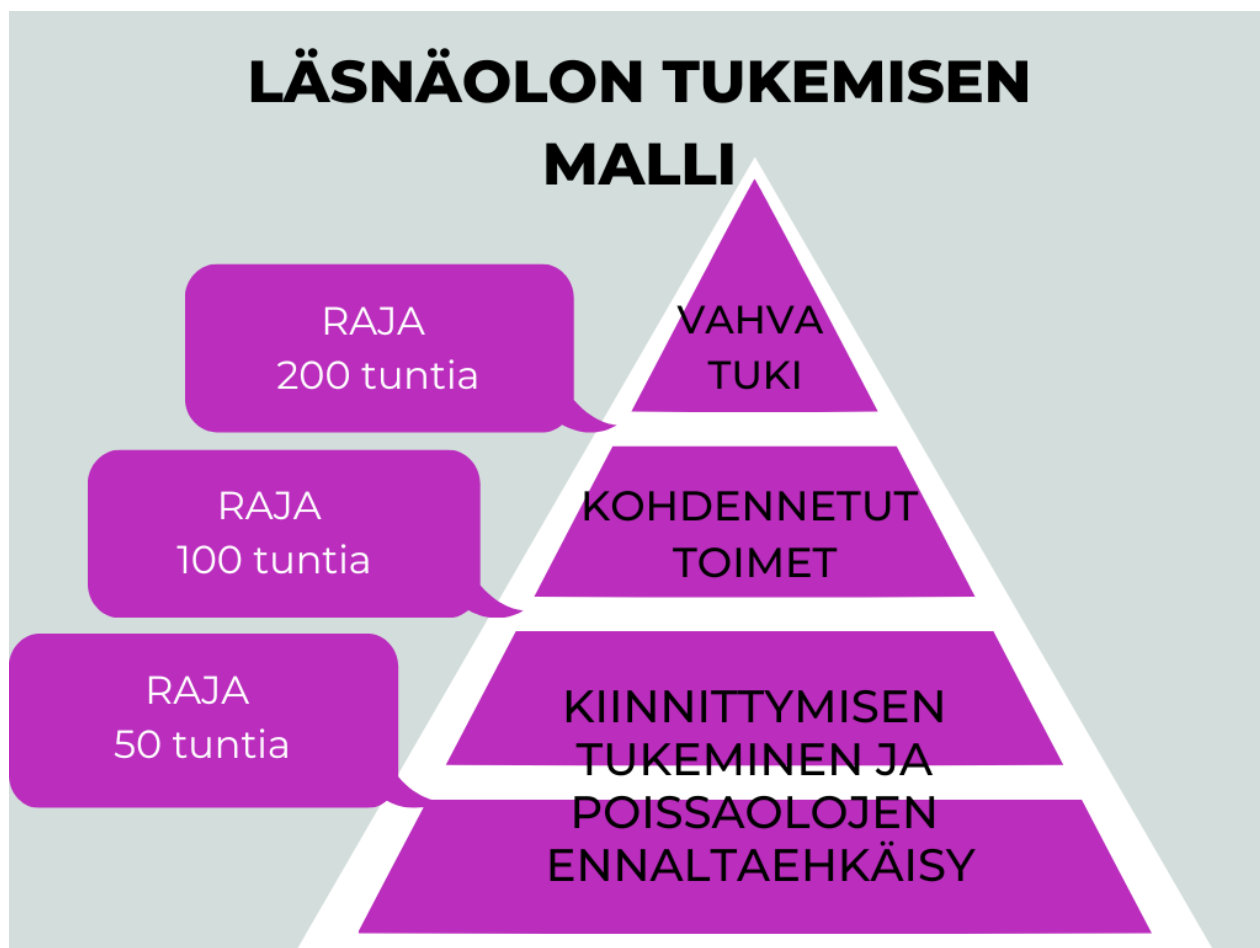
sillä poissaolojen on nähty olevan yhteydessä oppilaiden hyvinvointiin sekä oppimistuloksiin. Koulupoissaolot voivat olla merkki hyvin erilaisista vaikeuksista, kuten esimerkiksi kouluun liittyvä ahdistus, oppimisen haasteet, kaverisuhteet, kiusaaminen, perhetilanne, fyysiset tai psyykkiset sairaudet. Poissaoloihin puuttuminen ja läsnäolon tukeminen voivat katkaista kierteen ja tuoda oppilaan tarvittavan tuen piiriin.

Huoltajien rooli lastensa kouluun kiinnittymisen tukemisessa on merkittävä. Huoltajien vastuulla on, että koulusta ei jäätäisi pois liian kevyin perustein, sillä huoltajat ovat velvollisia huolehtimaan lastensa koulunkäynnistä (Perusopetuslaki 26§). Huoltajat voivat ilmoittaa koululle oman huolensa lapsestaan milloin tahansa. Yhteistyössä eri toimijoiden kanssa on mahdollista sopia toimenpiteet, joilla jokaisen oppilaan läsnäoloa pystytään tukemaan yksilöllisesti. Huoltajiin ollaan koululta aina yhteydessä poissaolorajojen ylityksien yhteydessä sekä opettajan huolen herätessä.

Opettajalla on velvollisuus viedä oppilaan asioita eteenpäin heti, kun huoli oppilaasta herää. Tähän ei vaikuta pelkästään oppilaan poissaolojen tuntimäärä. Opettajan huolen eteenpäin viemiseksi on OAJ tehnyt avustavan kaavion [huoliprosessikaavio.pptx \(live.com\)](#). Sotkamon *Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirjassa* on avattu huolen puheeksi ottamista, mikä toimii opettajien apuna. Lastensuojelulaki 25 § velvoittaa opetustoimessa työskenteleviä ilmoittamaan kunnan sosiaalitoimesta vastaavalle taholle eli lastensuojeluun mikäli saa tietoonsa lapsen, jonka hoidon tai huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollisen lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Ilmoitus voi olla lastensuojeluilmoitus tai huoli-ilmoitus. Tämä tulee tehdä aina, kun iso huoli lapsesta on olemassa, riippumatta oppilaan poissaolomääristä.

Tärkeää on läsnäolomallin juurruttaminen ja henkilökunnan sekä huoltajien perehdyttäminen. Läsnäolomallia tulee esitellä vanhemmille vanhempainilloissa ja laittaa esille Wilmaan. Henkilökunnan perehdytyksestä ja mallin juurruttamisesta pitää huolen se, että malli otetaan esille säännöllisesti opettajankokouksissa. Huomioidaan läsnäolomallin perehdytys aina erityisesti uusille työntekijöille ja uusille vanhemmille.

2 LÄSNÄOLON TUKEMISEN MALLI

Malli löytyy myös verkosta: [Läsnäolon tukemisen malli](#) ja on avattuna tähän asiakirjaan seuraavaksi. Läsnäolon tukemisessa on kolme tasoa: *kiinnittämisen tukeminen ja poissaolojen ennaltaehkäisy*, *kohdennetut toimet* ja *vahva tuki*. Jokaiseen tasoon on kirjattu toimenpiteet, joita kouluissa toteutetaan. Poissaolorajoja on kolme: 50 tuntia, 100 tuntia ja 200 tuntia. Näissä jokaisessa on omat toimintaohjeet, kuinka toimitaan poissaolomäärien ylittäessä rajan.

2.1 KIINNITTÄMISEN TUKEMINEN JA POISSAOLOJEN ENNALTAEHKÄISY

Läsnäoloa tukeva koulun toimintakulttuuri edistää oppimista, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Poissaolojen ehkäiseminen on keskeisessä asemassa suunniteltaessa poissaoloihin liittyviä toimenpiteitä ja toimintamalleja. Poissaolojen ehkäisemisessä kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa tuetaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaankin tasolla. (Opetussuunnitelman perusteet 2014, luku 5.1) Kiinnittymisen tukemisesta ja poissaolojen ennaltaehkäisystä on vastuussa jokainen koulujen henkilökunnasta. Tätä työtä tehdään päivittäin yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Poissaolojen ennaltaehkäisy on jokapäiväistä työtä kouluissa oppilaiden hyvinvoinnin tukemiseksi.

- **Poissaolojen systemaattinen seuranta yksilö- ja ryhmätasolla:** Opettajat merkitsevät yhteisesti sovitun mallin mukaisesti poissaolot päivittäin Wilmaan, josta niitä on luokanopettajan/ luokanohjaajan helppo seurata. Samoin huoltajat näkevät huollettavansa poissaolomäärät Wilmasta. Poissaolojen seuranta opettajan tulee tehdä vähintään neljästi vuodessa viikoilla 40, 50, 8 ja 18. Opettajalla on lain mukaan velvoite seurata poissaoloja (Perusopetuslaki 26 §). Luokanopettajan/ luokanohjaajan tulee reagoida heti, mikäli poissaolojen suuri määrä aiheuttaa huolta tai opettajalla herää huoli oppilaan koulunkäynnistä tai hyvinvoinnista. Koulujen opiskeluhuoltoryhmien vastuulla on ryhmätason seuranta koulujen lukuvuoden aikana.
- **Arvostava ja välittävä kouluilmapiiri:** Koulun henkilökunta sitoutuu tähän ja näyttää oppilaille esimerkkiä. Arvostava kohtaaminen on esimerkiksi sitä, että ollaan kiinnostuneita toisesta ihmisestä. Kohdataan koulussa toiset aidosti ja välittäen. Myönteinen kouluilmapiiri lisää oppilaiden ja koulun henkilökunnan hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä. Myönteisestä ja välittävästä ilmapiiristä on vastuussa koulun jokainen toimija.
- **Tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen:** Tunne- ja vuorovaikutustaitoja tulee harjoitella koulussa säännöllisesti. Taitojen harjoittaminen on jokaisen aikuisen vastuulla kaikissa arjen tilanteissa. Opettajien tukena tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelussa voivat olla kuraattori, koulukohtauttaja, seurakunnan tai kunnan nuorisotyöntekijät. Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat yksi osa opetussuunnitelmaa ja sisältyvät

esimerkiksi terveystiedon/ympäristöopin oppisisältöihin sekä ovat osa laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014).

- **Nivelvaiheiden tuki:** Tärkeää on esi- ja alkuopetuksen tekemä yhteistyö. Elokuussa seurakunnan järjestämät ekaluokkalaisten Eppupäivät. Yläkouluun siirtymistä tukee seurakunnan, nuorisotyön ja kuraattorien yhteistyössä toteuttamat 6. luokkalaisten Kipinäpäivät toukokuussa sekä Seiskapäivät syyskuussa. Ennen yläkouluun siirtymistä kuraattorit, yläkoulun erityisopettajat ja opot kiertävät keväällä kuudesluokkalaisia läpi.
- **Riskitekijöiden tunnistaminen:** Poissaoloissa riskitekijöitä voivat esimerkiksi olla:
 - Useita luvattomia poissaoloja tai myöhästelyä.
 - Vaikeus palata kouluun loman tai sairauden jälkeen.
 - Poissaoloja erityisesti sellaisena päivänä, jolloin on koe, esitelmä tai tietyn aineen oppitunti.
 - Lisääntyneet käynnit kouluterveydenhoitajan luona.
 - Jatkuva yhteydenpito kotiin koulupäivän aikana.
 - Lisääntyneet psykosomaattiset oireet (esimerkiksi päänsärky, vatsakipu), jotka estävät kouluun lähtemisen.
- **Hyvät oppilas/opettaja suhteet:** Tuetaan ja arvostetaan hyviä oppilaiden ja opettajien välisiä suhteita. Opettaja pyrkii luomaan hyvän vuorovaikutussuhteen oppilaisiin sekä huoltajiin. Huoltajat voivat omalla esimerkillään tukea oppilaan ja opettajan välistä suhdetta.
- **Oppilaiden kohtaamisen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen:** Pyritään luomaan hyvinvoiva ja vuorovaikutteinen kouluympäristö, jossa jokainen tulee kohdatuksi, tuntee osallisuutta sekä kuuluvansa kouluyhteisöön. Tässä työssä ovat mukana koko koulun henkilökunta jokaisena päivänä. Esimerkiksi koulun yhteiset tapahtumat, oppilaskunnan toiminta ja välituntitoiminta tukevat näitä tavoitteita.
- **Positiivinen palaute ja positiiviset Wilma-merkinnät:** Opettajien tulee antaa oppilaille kannustavaa ja positiivista palautetta oppilaiden toiminnasta koulussa aina silloin kun siihen on aihetta. Positiivinen palaute tulisi kohdistaa oikeaan asiaan ja kasvun asenteeseen (ei pelkkiin suorituksiin).

- **Kodin ja koulun hyvä vuorovaikutus ja yhteistyö:** Luottamuksellisen suhteen luominen kodin ja koulun välille. Huoltajien osallisuutta yhteisöllisyyttä edistävässä toiminnassa tulee vahvistaa. Vahvistetaan huoltajien roolia oppilaan myönteisessä kouluun kiinnittymisessä. Vanhempainillat, koulun tapahtumat, arviointikeskustelut ja positiiviset Wilma-merkinnät tukevat kodin ja koulun yhteistyötä. Hyvä kodin ja koulun välinen vuorovaikutus tukee huolista ja haasteista keskustelua.
- **Turvallinen oppimisympäristö:** Perusopetuslain 29 § mukaan jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Opiskeluhoitosuunnitelman osana kouluissa on suunnitelma oppilaan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Kouluissa ehkäistään kiusaamista suunnitelmallisesti ja huolehditaan turvallisesta ympäristöstä.
- **Yhteisöllinen opiskeluhoito:** Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 4§ velvoittaa koko oppilaitosyhteisön tukemaan toiminnallaan oppilaiden hyvinvointia ja henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista. Yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään kouluyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa. (Sotkamon perusopetuksen opetussuunnitelma.) Yhteisöllisen monialaisen opiskeluhoillon keinoin lisätään oppilaiden ja huoltajien osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja positiivista kouluilmapiiriä.
- **Oppimisen yleinen tuki ja pedagogiset ratkaisut:** Varhaisessa vaiheessa vastataan oppilaan tuen tarpeeseen, sillä yleinen tuki kuuluu kaikille. Kodin ja koulun yhteistyö oppilaan tuen tarpeen määrittelyssä on tärkeää. Yleisen tuen tukimuotoja voivat ovat eriyttäminen, joustavat ryhmittelyt, oppilaan ohjaus, tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, apuvälineet, avustajapalvelut. Nämä on kuvattu ja avattu tarkemmin Sotkamon oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirjassa.
- **Jatkuva ryhmäytyminen:** Opettajien tulee omalla toiminnallaan tukea luokan jatkuvaa ryhmäytymistä. Ryhmäyttämistä on erityisen tärkeää tehdä lukuvuoden alussa sekä uuden oppilaan tullessa luokkaan kesken

lukuvuoden. Pitkäänkin yhdessä olleen luokan kanssa on tärkeää tietoisesti tehdä luokkaa ryhmäyttävää toimintaa ympäri lukuvuoden. Materiaalivinkkejä löytyy hyvinvoinnin vuosikellosta. Yläkoulussa kumminuorisotyöntekijät ovat osaltaan tukemassa luokkien ryhmäytymistä.

- **Koulun toimijoiden vuorovaikutus, yhteistyö ja hyvinvointi:** Kaikilla koulussa toimivilla toimijoilla on jaettu ymmärrys koululäsnäolon merkityksestä ja sitä vahvistavista toimintatavoista. Yhteistyötä tehdään monialaisesti yhdessä osana oman työn toteuttamista.
- **Poissaolojen merkitys oppimisen ja hyvinvoinnin riskitekijänä ymmärretty:** Koulun toimijoilla, oppilailla ja huoltajilla on yhteinen näkemys ja ymmärrys siitä, että poissaolot voivat vaarantaa oppilaan oppimista ja hyvinvointia. Pidetään poissaolojen ennaltaehkäisyä merkityksellisenä.

2.2 KOHDENNETUT TOIMET

Kohdennetut toimet otetaan käyttöön, kun oppilaan poissaolot ylittävät 100 tuntia ja oppilaan oppimisesta tai hyvinvoinnista on noussut huoli. Tarvittaessa huolen ilmetessä kohdennetut toimet voidaan ottaa käyttöön vaikkei 100 tunnin raja olisi vielä täynnä.

- **Poissaolojen taustasyiden selvittäminen:** Matalan kynnyksen työkalu koulunkäytikyvyn arviointivälineeksi on [Koulunkäytikyvyn arviointiseula \(toimintakykyarvio.fi\)](https://koulunkayntikykyyn.arviointiseula.toimintakykyarvio.fi) , joka täytetään anonyymisti yhdessä oppilaan, huoltajien ja mahdollisten muiden ammattilaisten kanssa. Opettajan apuna taustasyiden selvittämisessä on terveydenhoitaja/ kuraattori/ erityisopettaja. Taustasyiden selvittämisessä keskusteluiden ja havainnoinnin lisäksi opiskeluhuollon henkilöstö voi hyödyntää koulupoissaolokyselyitä (esimerkiksi SRAS-R ja ISAP). Poissaolojen taustalla voi olla hyvin monenlaisia syitä ja näiden selvittäminen on välttämätöntä, jotta tukitoimet kohdistuvat oikeisiin asioihin. Näitä voivat olla esimerkiksi kaverihuolet, motivaatio-ongelmat, oppimisvaikeudet, eroahdistus, fyysiset oireet, masennus/ahdistuneisuus, jännitys, vaikeudet kotona tai opettajan kanssa.

- **Yksilöllinen suunnitelma läsnäolon tukemiseksi:** Yksilökohtaisesti määritetään mahdollisimman tarkasti eri toimijoiden roolit, vastuut ja toimenpiteet. Tehdään yksilöllinen suunnitelma ja sovitaan sille seuranta. Yksilöllinen suunnitelma kirjataan palaverista tehtävään opiskeluhuoltokertomukseen ja mahdollisiin pedagogisen tuen asiakirjoihin.
- **Monialainen yhteistyö ja konsultaatio:** Yksilökohtaiseen opiskeluhuoltopalaveriin pyydetään yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa mukaan kaikki ne toimijat, jotka toimivat oppilaan hyvinvoinnin parhaaksi tai joiden olisi tärkeää olla mukana pohtimassa toimia oppilaan hyvinvoinnin turvaamiseksi. Jos joku asiantuntijoista ei pääse paikalle, voidaan häneltä pyytää konsultaatio. Monialaisen yhteistyön tahoja voivat olla esimerkiksi terveydenhoitaja, erikoissairaanhoido, kuraattori, erityisopettaja, eri terapeutit ym. Palaverista tehdään opiskeluhuoltokertomus.
- **Kohdennettu ja tehostettu poissaolojen seuranta:** Luokanopettajan/luokanohjaajan on seurattava tehostetusti oppilaan poissaoloja viikoittain sen jälkeen, kun oppilaalla on 100 tuntia poissaoloja täynnä. Poissaolojen edelleen jatkuessa kohdennettuja toimia on tehostettava.
- **Tarvittavat oppimisen tukitoimet:** Millä tavoin oppilaan oppimista voidaan tukea? Onko yleisen tuen kaikki tukitoimet kokeiltu? Yhdessä erityisopettajan ja huoltajien kanssa voi pohtia, mitkä tukitoimet auttaisivat oppilasta. Jos yleinen tuki ei enää riitä, tehdään pedagoginen arvio ja nostetaan tuen taso tehostettuun. Tai jos tehostettu tuki ei riitä pohditaan, hyötyykö oppilas erityisestä tuesta.
- **Yksilölliset ja yhteisölliset kohdennetut toimet:** Mistä opiskeluhuollon palveluista oppilas voisi hyötyä? Mitä toimia voidaan tehdä yksilöllisesti tai kuinka yhteisöllisesti voidaan tukea kouluun kiinnittymistä.

2.3 VAHVA TUKI

Vahva tuki otetaan käyttöön jokaiselle oppilaalle, jolla poissaoloraja 200 tuntia on ylittynyt. Vahvassa tuessa vahvistetaan kohdennettuja toimia ja näiden lisäksi otetaan käyttöön vahva tuki.

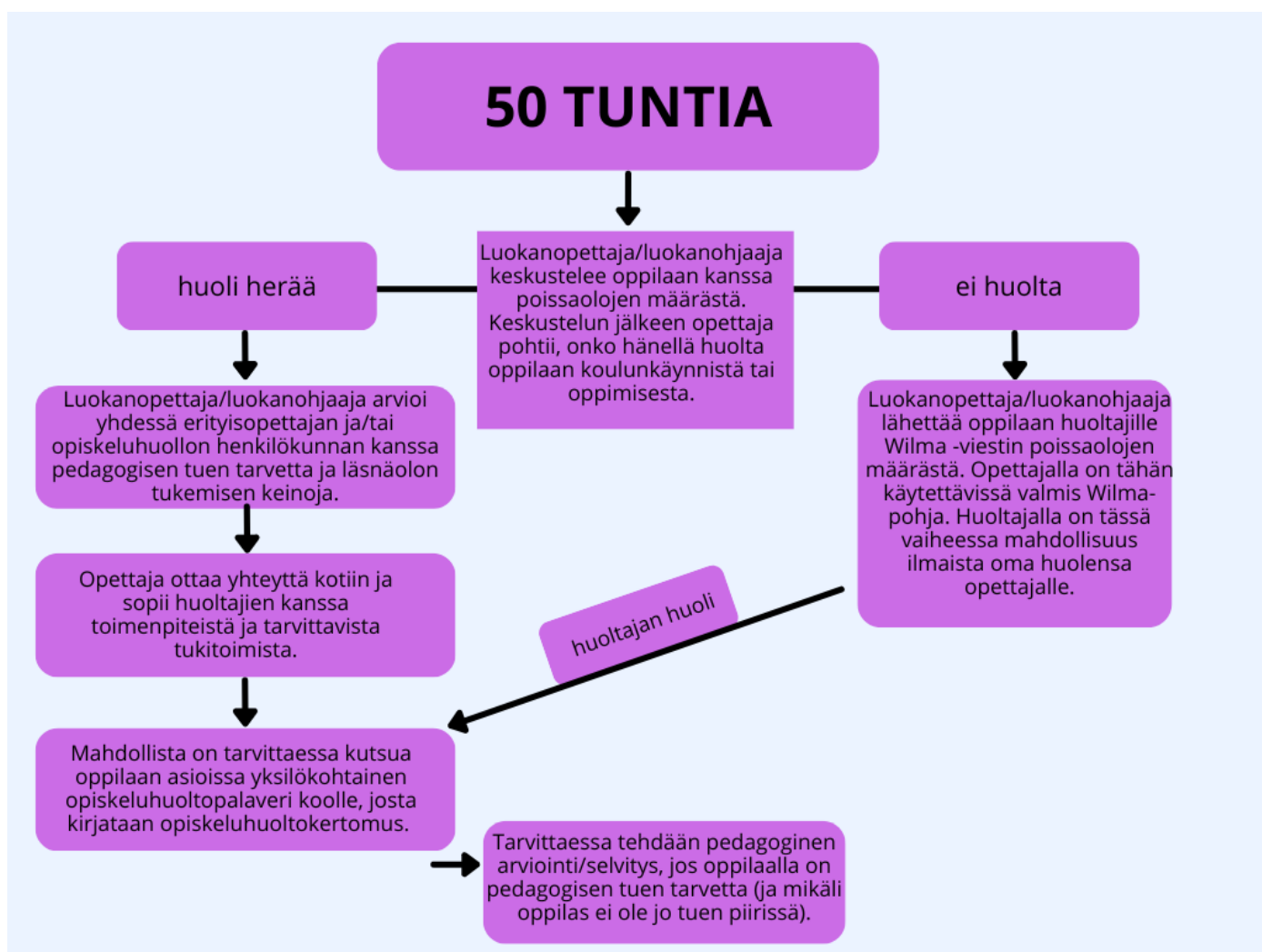
- **Kodin, koulun ja koulun ulkopuolisten toimijoiden koordinoitu yhteistyö:** Yksilökohtaisessa opiskeluhuoltopalaverissa mietitään hyvin tarkasti eri toimijoiden kanssa, kuka tekee ja mitä tekee. Jaetaan vastuut ja sovitaan seuranta. Sovitaan, kuka koululla on vastuuajainen, jolla on oppilaan kokonaistilanne tiedossa. Vastuuajainen pitää säännöllisesti yhteyttä oppilaaseen ja huoltajiin. Opiskeluhuoltopalaveriin kutsutaan yhdessä oppilaan ja huoltajien kanssa mukaan kaikki ne monialaiset ammattilaiset, jotka ovat oppilaan hyvinvoinnin turvaamiseksi tärkeitä olla paikalla. Palaverista tehdään opiskeluhuoltokertomus.
- **Yksilökohtainen tuki ja hoito:** Jokaisen oppilaan kohdalla moniammatillisesti pohdittava yksilöllinen tuki ja hoito. Ohjataan oppilas tarvittavien palveluiden piiriin: sosiaalitoimi, terveydenhuolto, nuorisotoimi.
- **Pedagoginen tuki ja erityiset opetusjärjestelyt:** Moniammatillisesti tarkistetaan oppilaan pedagogisen tuen tarve ja tehdään tarvittavat pedagogiset ratkaisut. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan työ- ja toimintatapoja, joissa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset oppimis- ja kehitystarpeet. Ensisijaisesti pyritään tukemaan oppilaan opiskelua hänen omassa oppimisympäristössään siten, että opetussuunnitelman tavoitteet saavutetaan. Esimerkiksi oppilas käy koulussa sen verran kuin kykenee ja suorittaa koulua osittain kotona tai oppiaineita voidaan eriyttää tai tehdä painoalueittain.

Jos oppilas ei käy koulussa lainkaan, on oppilaan kohdalla mietittävä tukitoimet yksilöllisesti. Vaatii aikaa, kärsivällisyyttä ja tiivistä yhteistyötä oppilaan, huoltajien ja eri ammattilaisten kanssa, jotta oppilaalle saadaan yhdessä rakennettua riittävä yksilökohtainen tuki.

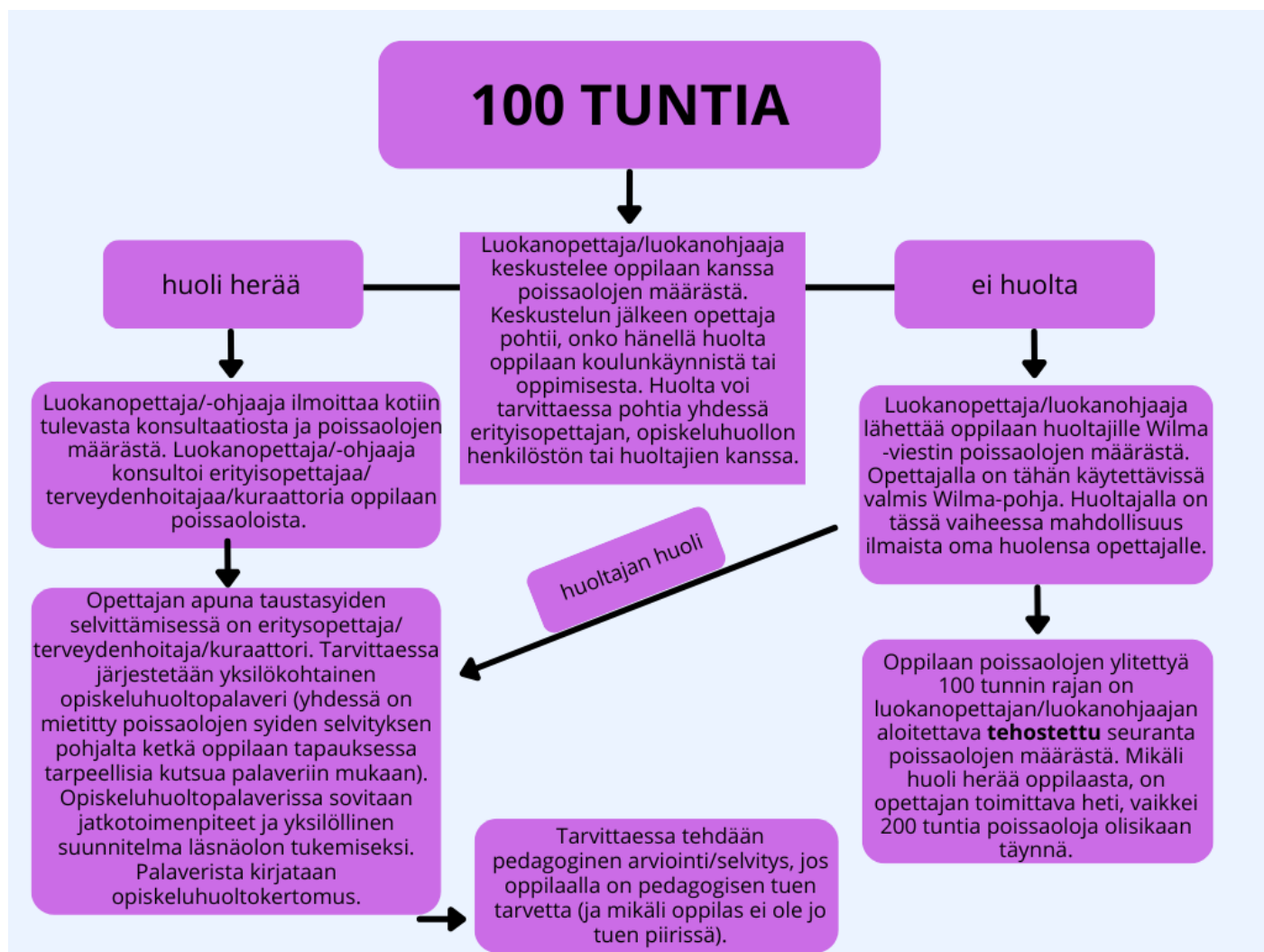
3 POISSAOLORAJAT

Poissaolorajat ovat 50, 100 ja 200 tuntia. Jokaisen tuntirajan kohdalla on kerrottu, mitä sen kohdalla tulee opettajan tehdä. Huoltajilla on mahdollisuus yhdessä luokanopettajan/luokanohjaajan kanssa käydä keskustelua oppilaan poissaoloista ja mahdollisesta huolesta, mikä on syntynyt oppilaan oppimisesta tai hyvinvoinnista.

3.1 RAJA 50 TUNTIA

3.2 RAJA 100 TUNTIA

3.3 RAJA 200 TUNTIA

200 TUNTIA

Luokanopettaja/luokanohjaaja kutsuu yksilökohtaisen opiskeluhoaltopalaverin koolle yhteistyössä huoltajien, oppilaan ja opiskeluhoollon henkilöstön kanssa. Yhdessä pohditaan, ketkä asiantuntijat oppilaan asioissa tarvitaan paikalle palaveriin.

Pidetään yksilökohtainen opiskeluhoaltopalaveri, jossa sovitaan tarkat jatkotoimenpiteet, kuinka oppilasta voidaan tukea olemaan koulussa läsnä ja kuinka oppilasta voidaan tukea oppimisessa ja koulunkäynnissä kokonaisvaltaisesti. Palaverista kirjataan opiskeluhoaltokertomus.

TUPAKKATUOTTEIDEN, ALKOHOLIN JA MUIDEN PÄIHTEIDEN SEKÄ RIIPPUVUUKSIEN EHKÄISEMINEN JA PUUTTUMINEN

Sotkamon kunta

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO
2. ENNALTAEHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ
3. MITÄ LAKI SANOO
4. OPISKELUHUOLTOTYÖ
5. PÄIHTEIDEN JA TUPAKKATUOTTEIDEN KÄYTTÖÖN PUUTTUMINEN
 - 5.1 Menettelytavat varhaiskasvatuksessa
 - 5.2 Menettelytavat alakoulussa
 - 5.3 Menettelytavat yläkoulussa
 - 5.4 Menettelytavat toisen asteen koulutuksessa
 - 5.5 Menettelytavat nuorisotoimessa
6. SÄHKÖISET LINKIT MATERIAALEIHIN

1. JOHDANTO

Ehkäisevä päihdetyö on osa opiskeluhuollon kokonaisuutta, jolla edistetään sekä yhteisöllistä että yksilöllistä hyvinvointia ja varmistetaan oppimisympäristön terveellisyys ja turvallisuus. Opiskeluhoitosuunnitelmassa huomioidaan tupakka- ja nikotiinituotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen. Myös rahapelihaittojen ehkäisy on osa ehkäisevän päihdetyön kokonaisuutta. Tärkeää on sopia, miten toimitaan varhaisessa puuttumisessa lasten ja nuorten päihteiden ja tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä sekä rahapelaamista tunnistettaessa.

Suunnitelman lähtökohta on ehkäisevä päihdetyö lasten ja nuorten keskuudessa. Niinpä perusajatus sijoittuu kouluympäristöön. Suunnitelmaa laajennettiin koskemaan lasten ja nuorten kokonaisvaltaista olemista yhteiskunnassamme ja loppujen lopuksi suunnitelma on tehty yhteistyössä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, toisen asteen opetuksen, kouluterveydenhuollon ja nuorisotoimen kanssa.

Koulujen ehkäisevää päihdetyötä tukee ja määrittelee kolme asiaa: lainsäädäntö, terveystiedon opetussuunnitelma sekä koulun ehkäisevän päihdetyön suunnitelma. Koulujen ehkäisevän päihdetyön suunnitelma Sotkamon kunnassa sisältää toimintaohjeet tilanteisiin, joissa joudutaan tekemisiin kouluajan sisällä tapahtuvan tupakkatuotteiden- tai päihteiden käytön kanssa.

Monet lait velvoittavat opettajia puuttumaan nuorten päihteiden käyttöön ja ottamaan esiin huolen mahdollisesta päihteiden käytöstä. Päihteiden käyttö on lain mukaan kiellettyä oppilaitosalueella, niin sisä- kuin ulkotiloissa; niin opettajilta, opiskelijoilta kuin vierailijoiltakin, niin toiminta-aikaan, kuin oppilaitoksen ollessa kiinni. Oppilas- ja opiskeluhoitolaki velvoittaa koko työyhteisön puuttumaan välittömästi havaitsemiinsa nuorten ongelmiin ja pahoinvointiin. Toisaalta taas työturvallisuuslaki nostaa esiin työntekijän oikeuden turvalliseen työympäristöön. Lastensuojelulaki, päihdehuoltolaki, lukiolaki ja laki ammatillisesta koulutuksesta ja monet muut lait sisältävät nekin velvoitteita päihteiden käyttöön puuttumiseen.

Asiaan liittyvät lakipykälät löytyvät omasta kappaleestaan. Lakia on niiden säännösten pohjalta noudatettu tätä suunnitelmaa tehdessä.

2. ENNALTAEHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Sotkamon kunnan koulujen tupakoinnin ja päihteiden käytön ennaltaehkäisy toteutetaan kunnan ehkäisevän päihdetyön ohjelman strategioiden mukaan ([Sotkamon kunnan ehkäisevän päihdetyön raportti 2020-2022 ja suunnitelma 2023-2025](#)). Siinä tavoitteena ovat:

1. Mielekäs, osallistava toiminta vaihtoehtona päihteiden käytölle
2. Hyvinvoinnin ja päihteettömän elämäntavan vahvistaminen
3. Yhteistyön edistäminen
4. Toimintamallit tukemaan ehkäisevää päihdetyötä

Ehkäisevän päihdetyön toteutuksessa ja kehittämisessä hyödynnetään kouluterveys- sekä TEA-kyselyiden tuloksia (TEA = terveydenedistämisaktiivisuus, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen). Oppilaitosten järjestyssääntöihin kirjataan nikotiinituotteiden, alkoholin ja huumausaineiden käyttökielto.

Ennaltaehkäisevän päihdetyön suunnitelma on jokaisen oppilaitoksen tärkein väline päihteiden käyttöön puuttumiseen ja se tukeutuu vahvasti juuri järjestyssääntöihin sekä kertoo myös sen, mitä sanktioita järjestyssäännöissä määritellystä sääntöjen rikkomisesta seuraa.

Koulun arjessa havainnoidaan päihteiden käyttöä sekä puututaan käyttöepäilyihin. Kouluterveydenhuollossa toiminta perustuu terveysneuvontaan, päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn ja riskikäyttäytymisen puuttumiseen.

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma toimii työkaluna varhaiskasvatuksen, koulun ja nuorisotoimen arjessa havainnointiin, tunnistamiseen ja puuttumiseen. Suunnitelman tavoitteena on päihteiden käytön ennaltaehkäisy, käyttöön puuttuminen sekä hoitoon ohjaaminen.

Opiskeluhoitoryhmän tehtäviä	Huomioitavaa ehkäisevän päihdetyön kannalta
Yhteisöllisen työn tavoitteiden asettaminen	Ehkäisevän päihdetyön tavoitteista ja toimintatavoista sopiminen osana päihdesuunnitelman laatimista
Opiskeluhoollon suunnitteluun ja arviointiin tarvittavan tietopohjan kokoaminen	Koulun tai oppilaitoksen päihdetilanteen seuraaminen (esim. Kouluterveyskysely, TEAviisari, yhteenvedot terveystarkastuksista, havaitut käyttö- ja välittämistilanteet), yhteenvedon laatiminen ja siitä tiedottaminen
Vuorovaikutuksen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen sekä terveyden edistämisen käytännöt	Yhdessä sovitut päihteiden ja tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön sekä rahapelaamisen ehkäisyn käytännöt, ehkäisevään työhön osallistamisen käytännöt sekä mielenterveystaitojen,

	vahvuuksien ja voimavarojen tukeminen
Huolen varhaisen tunnistamisen ja puheeksi oton taitojen vahvistaminen	Henkilöstön päihteiden ja nikotiinituotteiden käytön sekä rahapelaamisen puheeksioton ja tunnistamisen osaamisen kehittäminen, päihdetoimintamallista ja yhteisistä toimintatavoista sopiminen (mukaan lukien varhainen tunnistaminen ja puheeksiotto sekä polut tuen ja hoidon piiriin)
Oppimisympäristön terveellisyys ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja tarkastaminen	Ehkäisevän päihdetyön huomioiminen osana tarkastuksia sekä mahdollisten epäkohtien korjaaminen ja seuranta

3. MITÄ LAKI SANOO

Päihdyttävien aineiden käyttö on laissa kielletty alle 18- vuotialta.

Henkilö, joka on 20 vuotta nuorempi, ei saa pitää hallussaan väkevää alkoholijuomaa. Henkilö, joka on 18 vuotta nuorempi, ei saa pitää hallussa mietoa alkoholijuomaa. (Alkoholilaki 83 § 2 mom)

Jos tehtävässä tai toimessa saa tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä, on velvollisuus salassapitosäännösten estämättä viipymättä tehdä sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle lain vaatima ilmoitus. (LSL 25 §)

Tupakointi on kielletty päiväkotien sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- ja ulkotiloissa. (Tupakkalaki 74 §)

Tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä ei saa myydä tai muutoin luovuttaa eikä välittää alle 18- vuotiaalle. (Tupakkalaki 53 § 1 mom)

Huumausaineen tuotanto, valmistus, tuonti Suomen alueelle, vienti Suomen alueelta, kuljetus, kauttakuljetus, jakelu, kauppa, käsittely, hallussapito ja käyttö on kielletty. (Huumausainelaki 5 § 1 mom)

Kouluun ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä. (POL 29 § 2 mom.)

Rehtorilla tai koulun opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta 29 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine tai sellainen esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista.(POL 36 d § 1 mom)

Koulun opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa oppilaan mukana olevat tavarat, oppilaan hallinnassa olevat koulun säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen 29 §:n 2 momentissa tarkoitetun kielletyn esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos tällaisen esineen tai aineen hallussa pito on ilmeistä ja oppilas pyynnöstä

huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole. (POL 36 e § 1 mom)

Oppilaalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy. (POL 36 e § 2 mom)

Tarkastajan tulee olla oppilaan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä tarkastajan lisäksi toinen täysi-ikäinen koulun henkilökuntaan kuuluva.

Oppilaan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa koulun henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla.

(POL 36 e § 3 mom)

Edellä 3 momentissa säädetystä tarkastuksen suorittamistavasta voidaan kuitenkin poiketa, jos se on asian kiireellinen luonne huomioon ottaen turvallisuuden kannalta ehdottoman välttämätöntä. (POL 36 e § 4 mom)

Edellä 36 d ja 36 e §:ssä tarkoitetut toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti. Toimenpiteillä ei saa puuttua oppilaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi. Esineiden ja aineiden haltuun ottamisessa ja oppilaan tarkastuksessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta. Toimenpiteiden käyttö tulee kouluissa suunnitella ja ohjeistaa. (POL 36 f § 1 mom)

Edellä 36 d §:n mukaisten voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle. Oppilaan tarkastaminen ja esineiden ja aineiden haltuun ottaminen tulee kirjata. Edellä 36 d ja 36 f §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava oppilaan huoltajalle mahdollisimman pian. (POL 36 f § 2 mom)

Opettajan tai rehtorin 36 d §:n perusteella haltuun ottama häirintään käytetty esine tai aine tulee luovuttaa oppilaalle oppitunnin tai koulun tilaisuuden päättymisen jälkeen. Jos on todennäköistä, että häirintä oppitunnin jälkeen jatkuu, häirintään käytetty esine tai aine tulee luovuttaa oppilaalle viimeistään työpäivän päättyessä. (POL 36 g 1 mom)

Edellä 29 §:n 2 momentissa tarkoitetut kielletyt esineet ja aineet luovutetaan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Esineet ja aineet tulee kuitenkin luovuttaa poliisille tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle, jos oppilaalla, tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei lain mukaan ole oikeutta pitää niitä hallussaan. (POL 36 g 2 mom)

Ennen luovuttamista esine tai aine tulee säilyttää huolellisesti. Esineiden ja aineiden luovutus tulee järjestää mahdollisimman pian haltuunotosta. Haltuun otetut huumausaineet, ampuma-aseet, aseiden osat, patruunat, ammuksien ja kaasusumuttimet sekä räjähteet tulee luovuttaa poliisille välittömästi. (POL 36 g § 3 mom)

Jos huoltaja ei kolmen kuukauden kuluessa haltuunottoa koskevasta ilmoituksesta nouda esinettä tai ainetta, se voidaan todisteellisesti hävittää. Esineiden ja aineiden hävittäminen ja luovuttaminen tulee kirjata. (POL 36 g § 4 mom)

4. OPISKELUHUOLTOTYÖ

Sotkamon kouluissa tehdään säännöllisesti yhteisöllistä oppilashuoltotyötä moniammatillisissa ryhmissä. Ryhmien tavoitteena on kehittää koulujen toimintakulttuuria oppilaiden terveyttä edistäviksi.

Yhteisöllisissä oppilashuoltoryhmissä voidaan käsitellä ehkäisevän päihdetyön menetelmiä ja niiden ottamista mukaan koulutyöhön. Päihteiden käytön ilmaantuvuutta voidaan käsitellä myös yleisellä tasolla. Yksittäisen oppilaan oppilashuollolliset asiat päihteiden käytön suhteen kuuluvat asiantuntijaryhmälle, joka tarvittaessa kutsutaan koolle.

Mahdollinen hoitoon ohjaus tapahtuu lastensuojelun kautta tai otetaan yhteys suoraan perheneuvolaan.

Koulun johtaja huolehtii tämän suunnitelman tiedottamisesta koulun henkilökunnalle, huoltajille sekä oppilaille. Koulun johtaja vastaa myös suunnitelman päivittämisestä.

5. PÄIHTEIDEN JA TUPAKKATUOTTEIDEN KÄYTTÖÖN PUUTTUMINEN

Ennaltaehkäisevän päihdetyön suunnitelman tavoitteena on tukea lapsia/nuoria päihteettömyyteen. Sovitut menettelytavat auttavat varhaiskasvatuksen/koulujen henkilöstöä puuttumaan asiaan silloin, kun siihen on aihetta.

KÄYTÖN TUNNISTAMINEN:

Oppilaan hyvinvointia seurataan koulussa havainnoimalla. Tunnusmerkkien huomaaminen oppilaasta kuuluu henkilökunnalle ja myös koulukavereiden esiin tuoma huoli tulee ottaa huomioon.

TUNTOMERKKEJÄ OPPILAASSA:

- väsymys
- poissaolot (poissaolojen seuraaminen tärkeää)
- opintosuoritusten heikkeneminen
- käyttäytymisen muutos

Jos joku (luokanopettaja/ luokanvalvoja/ koulun henkilökunnan jäsen/ koulukaveri/ terveydenhoitaja/ huoltaja) epäilee oppilaalla päihteiden käyttöä, kannattaa hänen ensin keskustella oppilaan itsensä kanssa ja kertoa huolensa. Jo pelkästään huolen ilmaantuminen aiheuttaa asiantuntijaryhmän koolle kutsumisen yksilöllisen oppilashuoltotyön aloittamiseksi.

5.1 MENETTELYTAVAT VARHAISKASVATUKSESSA

HUOLTAJAN ALKOHOLI- JA PÄIHDEONGELMA

Huolen herääminen huoltajan ja / tai lapsen käyttäytymisen pohjalta

Vanhemman käytöksen seuraaminen tarkemmin

- onko aihetta epäillä päihteidenkäyttöä / onko päihtynyt?
- Lapsen havainnointi
- muutokset käyttäytymisessä, puheissa, leikeissä
 - liittyykö vanhemman päihteidenkäyttöön mahdollisesti muuta uhkaa (esim. väkivaltaa tai kykenemättömyyttä huolehtia lapsesta)?
 - Dokumentoidaan lapsen kertoma ja leikit

Keskustelu oman tiimin kanssa ja vastuuhenkilöstä sopiminen

- tavoitteena yhteisymmärryksen luominen

Konsultoidaan asiantuntijaa nimettömänä

- lähiesimies
- varhaiskasvatuksen erityisopettaja
- lastensuojelun sosiaalityöntekijä

Huolesta keskustellaan huoltajien kanssa

- tärkeimpänä keskustelun aiheena huolen herääminen
- varaa keskustelulle oma aika (ei tuonti- eikä hakutilanteessa)

Asian vieminen yhteistyöryhmään ja jatkotoimenpiteistä sopiminen

- moniammatillinen työryhmä, jossa mukana tiimissä valitun vastuuhenkilön lisäksi asiaa hoitavat tahot esim. perhetyöntekijä, sosiaalityöntekijä, varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai lähiesimies

Seuranta jatkuu

Lastensuojeluilmoitus tehdään AINA KUN ON HUOLI

- ilmoituksen tekee lasta hoitava tiimi

Päihtynyt hakija

Lasta ei saa antaa päihtyneen hakijan mukaan

- selitä hakijalle tilanne rauhallisesti
- yhteydenotto toiseen huoltajaan / isovanhempiin / muihin läheisiin:
pääseekö joku muu hakemaan lapsen
jos ei, yhteys lastensuojeluun ja järjestetään tarvittaessa lapsen hoito

Huomioi LAPSI tilanteessa

- turvallinen olo, rauhallinen selittäminen
- pois tilanteesta, esim. lapsiryhmään leikkimään / toisen hoitajan mukaan

Jos huoltaja aiheuttaa ongelmia (esim. uhkaa väkivallalla)

- pyydä apua työkaverilta
- soita hätäkeskukseen **112**
- mene sisälle ja laita ovet lukkoon

Tehdään lastensuojeluilmoitus

Ilmoitus lähiesimiehelle

5.2 MENETTELYTAVAT ALAKOULUSSA

Tupakka

Tupakkatuotteiden hallussapito on kielletty alle 18-vuotialta. Oppilaitosten sisätiloissa ja ulkoalueilla ei saa käyttää mitään tupakkatuotteita. Kielto koskee poltettavaa tupakkaa, nuuskaa ja sähkösavuketta. Sotkamon kunta on sitoutunut olemaan savuton kunta.

Tupakkatuotteiden käyttö tai hallussapito kouluaikana:

- Asiaan puuttuminen. Rikkeen havainnut koulun aikuinen huolehtii asian hoitamisen loppuun saakka.
- Tieto koulun johtajalle
- Yhteys huoltajaan puhelimitse
- Jos käyttö, niin lastensuojeluilmoituksen tekeminen (linkki lopussa)
- Jos hallussapito, niin materiaali luovutetaan vain huoltajalle
- Kasvatuskeskustelu (mahdollinen hoitoon ohjaus)
- Jälki-istunto

Päihteet ja huumaavat aineet:

- Asiaan puututaan heti. Rikkeen havainnut koulun aikuinen vie tiedon koulun johtajalle.
- Koulun johtaja huolehtii asian käsittelystä
- Yhteys huoltajaan puhelimitse
- Ilmoitus poliisille puh. 112
- Jos kyseessä on alkoholin hallussapito, materiaali voidaan luovuttaa huoltajalle.
- Jos kyseessä on huumausaineiden hallussapito, materiaali luovutetaan poliisille.
- Jatkotoimenpiteet ovat rikkeen mukaiset
- Tapahtuman jälkeen asia käsitellään tapauksen luonteesta riippuen luokka- tai koulutasolla (kerrotaan totuus lasten ikätason mukaisesti ja huolehditaan, ettei heille jää pelkotiloja)
- Lastensuojeluilmoitus (rikkeen havainnut henkilö tekee) (linkki lopussa)

5.3 MENETTELYTAVAT YLÄKOULUSSA

Tupakkatuotteiden hallussapito on kielletty alle 18-vuotialta. Oppilaitosten sisätiloissa ja ulkoalueilla ei saa käyttää mitään tupakkatuotteita. Kielto koskee poltettavaa tupakkaa, nuuskaa ja sähkösavuketta. Tupakkatuotteita ei saa käyttää myöskään oppilasasuntoloissa eikä niiden ulkoalueilla. Sotkamon kunta on sitoutunut olemaan savuton kunta.

Tupakkatuotteiden käyttö tai hallussapito kouluaikana:

- Asiaan puuttuminen. Rikkeen havainnut koulun henkilökunnan jäsen huolehtii asian hoitamisen loppuun saakka.
- Jos käyttö, niin siitä seuraa jälki-istunto.
- Jos hallussapito, niin materiaali luovutetaan vain huoltajalle.

Päihteiden tai huumausaineiden käyttö tai hallussapito kouluaikana:

- Asiaan puututaan heti. Rikkeen havainnut koulun henkilökunnan jäsen vie tiedon rehtorille.
- Huoltajalle tiedottaminen puhelimitse
- Jos oppilas tavataan koulualueelta päihdyttävien tai huumausaineiden vaikutuksen alaisena tai on epäily tästä, otetaan yhteys poliisiin puhelimitse puh. 112.
- Jatkotoimenpiteet ovat rikkeen mukaiset.
- Jos kyseessä on alkoholin hallussapito, materiaali voidaan luovuttaa huoltajalle.
- Jos kyseessä on huumausaineiden hallussapito, materiaali luovutetaan poliisille.
- Lastensuojeluilmoitus (rikkeen havainnut henkilö tekee) (linkki lopussa)

5.4 MENETTELYTAVAT TOISEN ASTEEN KOULUTUKSESSA

Tupakkatuotteiden hallussapito on kielletty alle 18-vuotialta. Oppilaitosten sisätiloissa ja ulkoalueilla ei saa käyttää mitään tupakkatuotteita. Kielto koskee poltettavaa tupakkaa, nuuskaa ja sähkösavuketta. Tupakkatuotteita ei saa käyttää myöskään oppilasasuntoloissa eikä niiden ulkoalueilla. Sotkamon kunta on sitoutunut olemaan savuton kunta.

- Asiaan puuttuminen
- Sotkamon lukion järjestyssäännöt: Tupakointi ja nuuskaaminen on kielletty lukion tiloissa, lukion ulkopuolella järjestetyissä koulun tilaisuuksissa sekä lukion ulkoalueella. Alkoholin, huumeiden ja huumaavasti vaikuttavien aineiden hallussapito ja käyttäminen sekä niiden vaikutuksen alaisena esiintyminen lukion alueella ja sen tilaisuuksissa on kielletty. Huumeiden hallussapidosta ja käyttämisestä ilmoitetaan aina poliisiviranomaiselle.
- Päihdyttävien ja huumaavien aineiden tuonti, hallussapito ja nauttiminen sekä niiden vaikutuksen alaisena esiintyminen KAO:n oppimisympäristöissä ja ammattiopistoa edustettaessa on kielletty (L531/2017).
- jos herää huoli opiskelijasta, ryhmänohjaaja tai aineenopettaja ottaa huolen esille ja opiskelijahuoltoryhmän kautta asia ohjataan kuraattorille tai psykologille.

5.5 MENETTELYTAVAT NUORISOTOIMESSA

Nuorisotyö toimii kaikessa toiminnassaan ennaltaehkäisevän päihdetyön näkökulmasta. Ehkäisevää päihdetyötä tehdään vaikuttamalla asenteisiin, tietoon ja päihteiden käyttöön. Sosiaalisen vahvistamisen keinoilla tuetaan nuoren kasvua osaksi päihteetöntä yhteiskuntaa.

Nuorisotoimi toteuttaa vuosittain yhdessä perusopetuksen ja seurakunnan nuorisotyön kanssa Tolokku-toiminnan kokonaisuuden, joka kohdistuu erityisesti ala- ja yläkoulun nivelvaiheeseen. Tällä toiminnalla vahvistetaan erityisesti ennaltaehkäisevää päihdetyötä.

Nuorisotoimen kaikki toiminta on päihteetöntä. Mikäli nuori tulee mukaan toimintaan päihtyneenä, ohjaaja keskustelee asiasta nuoren ja nuoren huoltajan kanssa. Asiasta tehdään myös aina lastensuojeluilmoitus.

6. SÄHKÖISET LINKIT MATERIAALEIHIN

- **lastensuojeluilmoitus:**

<https://sote.kainuu.fi/sites/sote.kainuu.fi/files/documents/library/2019-05/Lastensuojeluilmoitus.pdf>

- **yhteydenotto sosiaalihuoltoon palvelutarpeen arvioimiseksi:**

https://sote.kainuu.fi/sites/sote.kainuu.fi/files/documents/library/2019-05/Yhteydenotto_sosiaalihuoltoon_tuen_tarpeen_arvioimiseksi.pdf

- **MLL: Väkivaltautisista puhuminen lapsen kanssa**

<https://www.mll.fi/vanhemmille/vinkkeja-lapsiperheen-arkeen/vakivaltautisista-puhumisen-lapsen-kanssa/>

[Miten saan apua? | Kainuun sote](#)

Etusivu lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluihin

- <https://sote.kainuu.fi/palvelut/lasten-ja-nuorten-mielenterveys-ja-paihdepalvelut>

Ankkuritoiminnan esittelyä

- <https://ankkuritoiminta.fi/etusivu>

Esittelyä tuen tarpeen arvioimisesta

- <https://sote.kainuu.fi/tuen-tarpeen-arviointi>

Lapsen/ oppilaan tiedot	Etunimi	Sukunimi
	Henkilötunnus	Kotikunta
	Yhteystiedot/osoite	
Huoltajan/ huoltajien tai muun laillisen edustajan tiedot	Nimi	
	Osoite	
	Puhelinnumero	
Kokouksen kirjaaminen ja läsnäolijat	Kirjauksen tekijä	
	Ammatti tai virka-asema	
	Päivämäärä	
	Kokouksen läsnäolijat	
	Käsiteltävä asia	
	Asian vireille panija	
Lapsen/ oppilaan suostumus	☐ Annan suostumuksen ☐ En anna suostumusta	
	Päiväys	Allekirjoitus
Lapsen/ oppilaan huoltajan/ huoltajien tai muun hänen laillisen edustajansa suostumus	☐ Annan suostumuksen ☐ En anna suostumusta	
	Päiväys	Allekirjoitus
	☐ Annan suostumuksen ☐ En anna suostumusta	
	Päiväys	Allekirjoitus

Toteutetut toimenpiteet	Lapsen/oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet (esim. arviot, tutkimukset, selvitykset)	
	Toteutetut toimenpiteet (esim. yhteistyö eri tahojen kanssa, käytetyt tukitoimet)	
	Asian käsittely, päätökset ja toteuttamissuunnitelma	
	Vastuunjako toteuttamisessa ja seurannassa (esim. seuraava tapaaminen, ajankohta ja osallistujat sekä lapsen/oppilaan tietojen antaminen, mitä ja kenelle)	
Allekirjoitus (kirjauksen tekijä)	Päiväys	Allekirjoitus

PUUTTUMINEN JA OJENTAMINEN PERUSOPETUKSESSA

PUUTTUMINEN / OJENTAMINEN	KUULEMINEN	ILMOITTAMINEN	KIRJAAMINEN	TOIMIVALTA	HUOM!
<u>Kasvatuskeskustelu</u> <u>Pol 35 a §</u>	Oppilas osallistuu keskusteluun ja korjaavan ratkaisun löytämiseen Huoltajalle varataan mahdollisuus osallistua keskusteluun tai osaan siitä, jos se katsotaan tarpeelliseksi	Ilmoitetaan huoltajalle	Kirjataan perusopetuksessa käytössä olevalle lomakkeelle tai Wilmaan, arkistoidaan	Koulun opettaja tai rehtori	Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muutoin rikkoo koulun järjestystä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti, voidaan ensisijaisena toimenpiteenä määrätä osallistumaan yhteensä enintään kaksi tuntia kestävään kasvatuskeskusteluun. Kasvatuskeskustelu voidaan järjestää kerralla tai useammassa osassa koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella. Kasvatuskeskustelussa yksilöidään toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti yhdessä oppilaan kanssa ja tarvittaessa selvitetään laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä keinot koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi.

<u>Jälki-istunto</u> <u>Pol 36 ja 36 a §</u>	Kuullaan oppilasta asiassa	Ilmoitetaan huoltajalle	Kirjataan perusopetuksessa käytössä olevalle lomakkeelle, arkistoidaan	Koulun opettaja tai rehtori	Kesto enintään 2 h. Jälki-istunnossa voidaan teettää kasvatusta, opetusta ja kehitystä tukevia tehtäviä. Jälki-istunto järjestetään siten, että oppilas voi osallistua kaikkeen muuhun hänelle kuuluvaan opetukseen.
<u>Kotitehtävien suorittaminen työpäivän päätyttyä</u> <u>Pol 36 ja 36 a §</u>	Kuullaan oppilasta asiassa	Ilmoitetaan huoltajalle	Kirjataan perusopetuksen käytössä olevalle lomakkeelle, arkistoidaan	Koulun opettaja tai rehtori	Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voidaan määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi (1 h) kerrallaan valvonnan alaisena suorittamaan tehtäviään.
<u>Luokasta poistaminen</u> <u>Pol 36 ja 36 a §</u>	Yksilöidään teko, kuullaan oppilasta ja annetaan huoltajalle tilaisuus tulla kuulluksi	Ilmoitetaan huoltajalle	Kirjataan perusopetuksessa käytössä olevalle lomakkeelle, arkistoidaan	Koulun opettaja tai rehtori	Voimakeinoja ei saa käyttää yksin, pyydetään paikalle rehtori tai toinen opettaja. Voimakeinojen käyttämisestä ilmoitetaan kirjallisesti opetuksen järjestäjälle. Luokasta poistetulle oppilaalle on järjestettävä valvonta. Oppilaalle järjestettävä tarvittava oppilashuolto.

<u>Koulun alueelta poistaminen/ opetuksen epääminen</u> <u>Pol 36, 36 a ja 36 b §</u>	Yksilöidään teko, kuullaan oppilasta ja annetaan huoltajalle tilaisuus tulla kuulluksi	Ilmoitetaan huoltajalle Tarvittaessa ilmoitus sosiaalihuoltoon	Kirjataan perusopetuksessa käytössä olevalle lomakkeelle, arkistoidaan	Koulun rehtori	Häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi tai myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle oppilashuollon palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen. Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma opetukseen palaamisen tukemiseksi. Voimakeinoja ei saa käyttää yksin, pyydetään paikalle rehtori tai toinen opettaja. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käyttämisestä ilmoitetaan kirjallisesti opetuksen järjestäjälle.
--	--	--	--	----------------	--

<u>Kirjallinen varoitus (kurinpitotoimi)</u> <u>Pol 36 ja 36 a §</u>	Yksilöidään teko, kuullaan oppilasta ja annetaan huoltajalle tilaisuus tulla kuulluksi	Päätös lähetetään huoltajalle Tarvittaessa ilmoitus sosiaalihuoltoon	Rehtorin tekemä viranhaltijapäätös	Koulun rehtori	Oppilaalle järjestettävä tarvittava oppilashuolto.
<u>Oppilaan tavaroiden tarkastaminen ja /tai kiellettyjen tai vaarallisten esineiden haltuunottaminen</u> <u>Pol 36 ja 36 d ja e</u>	Perustellaan toimenpide oppilaalle (epäily), kuullaan oppilasta	Ilmoitetaan huoltajalle Tarvittaessa ilmoitus sosiaalihuoltoon ja/tai poliisille	Kirjataan perusopetuksessa käytössä olevalle lomakkeelle, arkistoidaan	Koulun opettaja tai rehtori, aina kaksi henkilöä paikalla	Pitää olla perusteltu epäily vaarallisen aineen tai esineen hallussapidosta. Tarkastus ja mahdollinen poisottaminen tehdään yksityisessä huoneessa, paikalla aina kaksi henkilöä. Jos oppilas vastustaa, kutsutaan paikalle poliisi. Opetusta tai oppimista häiritsevän esineen tai aineen haltuunottamisesta on erillinen ohje* . Takavarikoitujen esineiden säilyttämisestä, luovuttamisesta ja hävittämisestä on erillinen ohje. (Pol 36 g)
<u>Erottaminen määräajaksi (kurinpitotoimi)</u> <u>Pol 36 ja 36 a §</u>	Yksilöidään teko, kuullaan oppilasta ja annetaan huoltajalle tilaisuus tulla kuulluksi	Lautakunnan päätös huoltajalle Ilmoitus sosiaalihuoltoon	Lautakunnan päätös	Sivistyslautakunta	Enimmäisaika 3 kk Opetuksen järjestäjän tulee tehdä oppilaalle opetussuunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan erottamisen ajan. Huoltajalle tulee antaa mahdollisuus osallistua suunnitelman tekemiseen. Oppilaalle järjestettävä tarvittava oppilashuolto. Kun oppilas on käyttäytynyt niin väkivaltaisesti tai uhkaavasti, että toisen oppilaan tai koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus on kärsinyt tai

					vakavasti vaarantunut, ja on olemassa ilmeinen vaara, että väkivaltainen tai uhkaava käyttäytyminen toistuu, määräaikainen erottaminen voidaan panna täytäntöön sen estämättä, ettei päätös ole lainvoimainen. Erottaminen tulee yleensä voimaan vasta, kun lautakunnan päätös on lainvoimainen.
*Rehtorilla tai koulun opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta 29 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine tai sellainen esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista. (Pol 36 d) Kurinpitoa harkittaessa opetuksen järjestäjän velvollisuutena on ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Esi- ja perusopetuksen piirissä on eri ikäisiä lapsia ja nuoria, joten sääntely tarkoittaa, että kurinpitoa harkittaessa on arvioitava, ymmärtääkö oppilas tekonsa tai käyttäytymisensä tosiasiallista luonnetta tai sääntöjen vastaisuutta. Opetuksen järjestäjän tulee seurata kasvatustieteiden, kurinpitokeinojen ja turvaamistoimenpiteiden käyttöä ja niiden kehittymistä. (Pol 36 i) Koulukohtaiset tiedot käsitellään määräjain koulukohtaisessa oppilashuoltoryhmässä.					